

Elina Kokko

Tähtiä ja taidetta- Kokonaisvaltaista luovaa taiteellista toimintaa alle 3-vuotiaille

Lapsilähtöisen pedagogiikan toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomin tutkinto

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

8.5.2023

Tekijä	Elina Kokko
Otsikko	Tähtiä ja taidetta- Kokonaisvaltaista luovaa taiteellista toimintaa alle 3-vuotiaille Lapsilähtöisen pedagogiikan toteuttamista varhaiskasvatuksessa
Sivumäärä	52 sivua + 3 liitettä
Aika	8.5.2023
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Varhaiskasvatus
Ohjaajat	Lehtori Seija Mäenpää Yliopettaja Saila Nevanen

Opinnäytetyössäni nostan esiin monipuolisen pedagogiikan, lapsilähtöisyyden ja taidekasvatuksen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni kohderyhmä ovat alle 3-vuotiaat lapset. Koska pienten päiväkotilaisten määrä on nykyään entistä suurempi, on tärkeää kiinnittää huomiota näiden pienempien erityisyyteen oppijoina ja taiteellisina toimijoina. Opinnäytetyöni tarve kumpuaa Karvin vuoden 2019 raportissa havaituista ongelmista varhaiskasvatuksen pedagogiikassa erityisesti alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa. Karvin raportti korostaa myös haasteita taidekasvatuksen laadussa varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on innostaa kasvattajia toteuttamaan monipuolista pedagogiikkaa ja kokonaisvaltaista taiteellista toimintaa niin, että lapset saavat monipuolisia elämyksellisiä ja aistillisia oppimisen mahdollisuuksia ja onnistumisen kokemuksia. Työni korostaa ajatusta lapsesta aktiivisena oppijana ja toimijana. On tärkeää pyrkiä osallisuuteen ja toimia lapsilähtöisesti. Alle 3-vuotiaiden lasten taiteellinen toimijuus ja oppiminen pohjautuu kokonaisvaltaiseen, keholliseen, aistilliseen tutkimiseen ja toimiseen. Opinnäytetyössäni korostuvatkin kokonaisvaltaisuus, aistillisuus ja elämyksellisyys. Luovuus on opinnäytetyöni yksi keskeisistä teemoista ja tavoitteista. Näitä tavoitteita juuri taiteellinen tekeminen mahdollistaa.

Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimii eräs pääkaupunkiseudun musiikkipainotteinen Pilke-päiväkoti, erityisesti kyseisen päiväkodin alle 3-vuotiaiden ryhmä. Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja sisältää kehittämistehtävän. Kehittämistehtäväni on toteutettu keväällä 2023 yhteistyöpäiväkodin ryhmässä, ja se koostui neljästä tuokiosta. Kehittämistehtävän tarkoituksena oli kuvata, miten luoda lapsilähtöistä osallistavaa taiteellista toimintaa alle 3-vuotiaille. Kehittämistehtävässä tutustuimme lasten kanssa teemaan ”tähti”. Tähti teema valikoitui lasten kiinnostuksista käsin, ja aiemmasta innostuksesta teemaan. Tuokioiden sisältöihin valitsin lasten kiinnostuksen kohteet huomioiden erilaisia tapoja tutkia, kokea, luoda teemaa tähti. Opinnäytetyössäni hyödynnän ilmiöpohjaisen oppimisen teoreettista pohjaa, mutta haluan korostaa ajatusta siitä, ettei toiminnan teemoilla tai työskentelyta-voilla ole niin suurta merkitystä kuin toiminnan lapsilähtöisyydellä ja osallisuudella.

Työni on yksi esimerkki siitä, miten voi luoda elämyksellisiä taiteellisen ja luovan tekemisen hetkiä varhaiskasvatuksessa. Kehittämistehtäväni tuokiot olivat monipuolisia ja mahdollistivat lasten kokonaisvaltaisen tutkimisen, aistimisen ja luovan kokeilemisen. Yhteistyökumppani sai neljän toimintakerran monipuolisen pedagogisen projektin osaksi arkea. Kehittämistehtäväni osoittaa, että päiväkodin kaikkien pienempienkin lasten kanssa on mahdollista toteuttaa monipuolista luovaa toimintaa. Toiminta on onnistunutta silloin kun lapset nauttivat, oppivat ja ovat osallisina ja läsnä hetkessä. Toiminnan tuotokset, askarte-lut, eikä mikään konkreettinen syntynyt jälki ole niin tärkeää kuin se, minkä jäljen toiminta jättää lapseen.

Avainsanat	Luovuus, ilmaisun monet muodot, varhaiskasvatus, lapsilähtöisyys, kokonaisvaltaisuus
------------	--

Author	Elina Kokko
Title	Stars and Arts- Holistic Creative Artistic Activities for children under 3 years old Child-centred Pedagogy in Early Childhood Education
Number of Pages	52 pages + 3 appendices
Date	8 May 2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services, Early Childhood Education
Instructors	Seija Mäenpää, Senior Lecturer Saila Nevanen, Principal Lecturer
<p>In my thesis I will illustrate the versatile meanings of pedagogy, child orientation and art education in early childhood education. My target group is children under 3-years of age. As the number of young children in early childhood education is nowadays higher than before, it is important to pay attention to the special needs of these smallest children in day care as learners and artistic actors. The necessity to my thesis arises from the problems identified in the 2019 Karvi-report on the quality of arts education nowadays, as well as the challenges within the pedagogy, especially the problems with children under 3-years old.</p> <p>The purpose of my thesis is to inspire educators to implement versatile pedagogy and holistic artistic activities, so that children could have a variety of experiential and sensory activated learning opportunities as well as experiences of success. The thesis emphasizes the idea of the child as an active learner and agent. It is important to strive for inclusion and to be child-centred. The artistic activity and learning of children under 3 years of age is based on holistic, bodily and sensory exploration and action. Holistic sensory experiences and experimentation are the key elements of my thesis. Creativity is one of the key themes and objectives. These themes are realized by expressive and artistic action.</p> <p>I conducted my thesis in partnership with the private music oriented Pilke day care center, in the Helsinki Metropolitan Area, in a group of children under 3 -years of age. This practice-based thesis includes a development task, which was executed in the partnership day care center during the spring of 2023 in four sessions. The purpose of the development task was to describe how to create child-centred participatory art activities for children under 3 years old. The theme of the sessions was Stars. The theme and the contents of the sessions were based on the interests of the children in the group and on their earlier enthusiasm over said theme. To the sessions I selected different ways to experience, explore and create within the theme of stars. I used the theoretical basics of phenomenological learning. However even more important than the working methods of an activity the most important elements were child-centeredness and the social involvement of the activity.</p> <p>This thesis provides an example of how experiential moments of artistic and creative work can be created in early childhood education. The sessions I developed were varied and enabled the children to explore, sense and learn in a holistic way. The day care center became a part of the everyday life of the early childhood education system with a multiversal pedagogical project. This development project shows that it is possible to carry out a wide range of creative activities with even the youngest children in day care. The activities are successful when the children enjoy, learn and are involved and present in the moment. The outputs of the activity are not as important as the effect that the activity has on the child.</p>	
Keywords	creativity, multiple forms of expression, early childhood education, child-centredness, holistic approach

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatuksen tavoitteellinen toiminta lapsen kehityksen tukena	3
2.1	Monipuolinen pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa	5
2.2	Varhaiskasvatuksessa vallitseva lapsi- ja oppimiskäsitys	7
2.3	1–3-vuotiaan lapsen kehitystehtäviä	9
3	Taiteellinen luova toiminta	10
3.1	Taiteellisen toiminnan muotoja	12
3.2	Taiteellinen toimijuus	13
3.3	Aistillisuus	15
3.4	Luovuus ja elämyksellisyys	16
4	Lapsilähtöisyys ja osallisuus	18
5	Oppimisympäristöt pedagogiikan ja oppimisen tukena	19
5.1	Sosiaalinen ja psyykinen oppimisympäristö	21
5.2	Kasvattajien merkitys oppimisympäristölle	22
6	Kehittämistehtävä	22
6.1	Toimintamenetelmät	23
6.2	Toiminnan tavoitteet	24
6.3	Toiminnan kuvaus	25
6.4	Eettisyys ja luotettavuus	39
7	Yhteenveto	40
7.1	Arviointi	40
7.2	Johtopäätökset	44
8	Pohdinta	46
	Lähteet	49

Liitteet

Liite 1. Tiedotteet kasvattajille ja huoltajille sekä lupaselvitys opinnäytetyöhön osallistumisesta

Liite 2.Toimintasuunnitelma

Liite 3. Ohjeet tuokion tarvikkeisiin

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen merkitys lasten kasvun ja kehityksen kannalta on suuri. Tämän vuoksi toiminnan tulee olla pedagogista. Pedagogiikalla tarkoitetaan ammatillista lasten kehitystä tukevaa toimintaa (Pakanen 2019: 5). Usein varhaiskasvatuksessa puhutaan pedagogisesta toiminnasta sanalla tuokio. Pedagogiikka ei kuitenkaan ole erillisiä tuokio vaan kaiken läpäisevää toimintaa, mutta ohjattujen suunniteltujen toimintatuokioiden järjestäminen on tärkeää. (Karila 2019: 9–10.) Kaikkein pienimmät alle 3-vuotiaat päiväkotilaiset ovat haavoittuvainen ryhmä, sillä heidän oikeuttaan laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ei aina tunnisteta. Näillä pienimmillä päiväkotilaisilla ei myöskään ole kehitystasonsa ja alisteisen asemansa vuoksi mahdollisuutta itse puolustaa oikeuksiin. (Ahonen & Roos 2021: 9–11.)

Opinnäytetyössäni keskityn käsittelemään, miten varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä voidaan toteuttaa osallistavaa, monipuolista rikasta pedagogista toimintaa. Kohderyhmänäni tässä työssä ovat alle 3-vuotiaat lapset. Keskityn erityisesti toiminnan lapsilähtöisyyteen ja elämyksellisyyteen. Haen inspiraatiota työhöni ilmiöpohjaisesta oppimisesta, Johanna Heikkisen vuonna 2021 ilmestyneestä teoksesta, mutta haluaisin ajatella, ettei pedagogisella teemalla tai aihioilla ole suurta merkitystä, kun toiminta on lasta osallistavaa, lasten toiveista ja tarpeista lähtevää. Tässä joustavien ja innostavien oppimisympäristöjen sekä sensitiivisten kasvattajien rooli on todella merkityksellinen.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja sisältää kehittämistehtävän. Kehittämistehtävän tarkoituksena oli kuvata, miten luoda lapsilähtöistä osallistavaa taiteellista toimintaa alle 3-vuotiaille. Kehittämistehtävässäni olen pyrkinyt toimimaan lapsilähtöisesti, niin suunnittelussa, toteutuksessa, kuin arvioinnissa. Lapsilähtöisyys ilmenee opinnäytetyössäni pedagogiikan, lapsikäsitteiden ja työotteen kautta. Lapsilähtöisyydellä kuvataan tässä opinnäytetyössä toimintaa, jossa lapsi on keskiössä. Lapsi on aktiivisena kokijana ja tekijänä. Kasvattajien, kuten minun tehtävänäni myös kehittämistehtävässä, on ohjata, tukea, innostaa ja kannustaa lasta sekä toimia mahdollistajana.

Varhaiskasvatuksen pedagogisiin tavoitteisiin kuuluu myös taidekasvatus (OPH 2022). Opinnäytetyössäni keskityn oppimisen osa-alueista niin raportissa kuin kehittämistehtävässäni erityisesti taiteelliseen toimintaan, koska Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tutkimuksen (2019) mukaan siinä on erityisesti ollut puutteita. Tästä tutkimuksesta käytän työssäni lyhennettä Karvi. Työssäni toiminnallinen osuus tapahtuu alle 3-

vuotiaiden ryhmässä koska, Karvin (2019) tutkimuksen mukaan erityisesti alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa, taidekasvatuksessa ja oppimisympäristöjen luomisessa koetaan haasteita. Teoreettista pohjaa työssäni ovat mm. varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaan perehtyvä Liisa Ahosen ja Piia Roossin, Untu-vikot-Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka teos (2021). Työni pohja on lasten luovuuden ja etenkin osallisuuden tukemisessa. Vaikka työni keskittyy ilmaisun moniin muotoihin, on toiminnassa mukana laaja-alaisen oppimisen muodot lasten kehitystason mukaisesti, kokonaisvaltaisesti, aistillisuutta ja kehollisuutta unohtamatta.

Työni on aloitettu yhdessä Heidi Syväsen kanssa, mutta työt ovat sittemmin eriytyneet ja muokkaantuneet kahdeksi täysin erilliseksi työksi, alustavan kirjallisuuskatsauksen jälkeen.

Kehittämistehtävästäni eli toiminnallisesta osuudesta kerron luvussa 5. Kehittämistehtävässä pääosassa on itse toiminta. Aistillisuus, kokonaisvaltaisuus, ilmaisu ja luova tekeminen ovat opinnäytetyössäni kehittämistehtävän osalta tärkeitä tavoitteita. Käytän opinnäytetyössäni kuvia toiminnasta ja lasten tuotoksista visualisoimaan tehtyä, mutta tuotokset, esimerkiksi askartelut eivät ole työssäni pääasia tai arvioinnin kohteena. Kaikki kuvat ovat itse ottamiani tuokioista. Keskityn raportoimaan tuokioista lasten reaktioita, ilmaisua ja tunnelmia. Mikään lopputuotos tai yksittäinen menetelmä tai väline ei työssäni ole keskeistä, vaan lasten toimiminen, luominen ja kokeminen ja siitä nauttiminen.

Opinnäytetyöni kannustaa kasvattajia luomaan monipuolista pedagogiikkaa, erityisesti taidekasvatusta lapsilähtöisesti, osallistavasti ja elämyksellisesti. Rungas kuvitus työssäni on herättämässä lukijan mielenkiintoa ja luovuutta vastaavanlaisen toiminnan järjestämiseen. Liitteissä olevat ohjeet tarvikkeisiin ja toimintasuunnitelma mahdollistavat työn toistamisen. On hyvä kuitenkin muistaa, että jokainen kasvattaja on oman lapsiryhmänsä asiantuntija, ja luoda pedagoginen toiminta aina kyseisen lapsiryhmän toiveista ja tarpeista käsin.

Työni tarkoituksena on herättää kasvattajia ja lukijoita ajattelemaan, miksi ja miten luoda arjessa pedagogiikan kautta lapsilähtöistä elämyksellistä toimintaa. Tavoitteenani on herättää innostusta ja ajatuksia kaikkein pienimpien alle 3-vuotiaiden monipuolisen pedagogisen toiminnan järjestämiseen, sillä myös kaikkein pienimpien kanssa on mahdollista toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa. Opinnäytetyössäni keskityn pienien lasten erityispiirteisiin oppijoina ja taiteellisina toimijoina. Monipuolinen toiminta ja

taiteellinen toiminta luovat päiväkotien kaikkein pienimmille lapsillekin arvokkaita oppimisen kokemuksia. Jokainen pieni lapsi on oikeutettu luomisen, ilmaisuuden, tutkimisen ja oppimisen iloon.

Kuva 1. Kehittämistehtävän tuokiosta 2. Lapsi muovailemassa ja tutkimassa taikataikinaa. Elina Kokko.

Kuva 2. Kehittämistehtävän tuokiosta 1. Taskulampun valossa kimaltavan tähden tutkiskelua. Elina Kokko.

2 Varhaiskasvatuksen tavoitteellinen toiminta lapsen kehityksen tukena

Varhaiskasvatus on osa monen lapsen elämää. Varhaiskasvatuksessa oli lapsia v. 2021 noin 230 000. Heistä noin 50 000 oli alle 3-vuotiaita. (Varhaiskasvatuksessa olevat lapset 2021.) Kuten Suvi Ojalakin tutkielmassaan (2021) mainitsee, tutkimustietoa näiden pienimpien päiväkotilaisten pedagogiikasta on vähän. Keskityn opinnäytetyössäni kuvaamaan, miten varhaiskasvatuksen pedagogiikan tavoitteellisuus ja toimintaperiaatteet ovat tärkeitä lasten kehityksen kannalta. Opinnäytetyöni on toteutettu osana varhaiskasvatuksen arkea ja oppimissisältöjä. Keskityn kuvaamaan mitä näiden pienimpien päiväkotilaisten pedagogisessa toiminnassa tulee ottaa huomioon.

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Pedagogiikka on keskeinen osa varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatuslaki 2 §.) Varhaiskasvatuslaissa (3§) määritetään varhaiskasvatukselle useita tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Nämä tavoitteet ovat myös

opinnäytetyöni raportoinnin ja työtteen pohja. Opinnäytetyössäni pyrin toteuttamaan toiminnallisen osuuden mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ryhmän kehitystason mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja edistää lapsen oppimista ja näin koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tulee edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tulee olla kunnioittavaa ja osallistavaa niin lapsille, kuin heidän perheilleen. Varhaiskasvatuksessa tulee harjoittaa vertaisryhmässä toimimista sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Nämä taidot näkyvät työssäni, vaikkei se varsinainen päätavoite työskentelyssä olekaan. (Varhaiskasvatustilaki 3§.)

Opinnäytetyössäni korostan erityisesti varhaiskasvatuksen tavoitteita lapsen eri ilmaisu- ja toimintoihin kuten leikkiin, liikkumiseen, ja taiteisiin. Työssäni haluan edistää tavoitteiden mukaista turvallista varhaiskasvatusympäristöä, jossa mahdollistetaan myönteiset oppimiskokemukset. Kehittämistehtävän suunnitteluissa ja valmistelussa huomioin myös turvallisuuden näkökulman ja siihen liittyen lasten kehitystason. (Varhaiskasvatustilaki 3§.)

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lasten kehityksen ja oppimisen edistämässä ja tukemisessa (mm. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Näiden tavoitteiden saavuttamisessa on kuitenkin toimipaikkakohtaisia eroja. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto uutisoi 17.12.2019 varhaiskasvatuksen laadun vaihteluista. Varhaiskasvatuksen laatu voi vaihdella saman kunnankin sisällä merkittävästi. (Komi 2019).

Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuutta ajaa myös valtakunnallinen määräys, jota kaikkien varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee noudattaa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022). Varhaiskasvatus on lapsen ensimmäisiä kodin ulkopuolisia toimintaympäristöjä ja paikka vertaisryhmässä toimimiselle. Kehittämistehtävän ryhmässä useampi lapsi on ensimmäistä vuottaan varhaiskasvatuksessa, ja siten myös isommissa vertaisryhmässä säännöllisesti. Varhaiskasvatus luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle ja tavoittaa ison osan lapsista, täten varhaiskasvatuksen merkitys lasten hyvinvoinnille ja kehitykselle on suuri. Varhaiskasvatus luo pohjan oppimiselle, sillä varhaiskasvatuksen luomat oppimisen edellytykset jatkuvat esiopetuksesta perusopetukseen. Varhaiskasvatuksen tavoitteet tiivistyvät seuraavasti opetushallituksen (2022) mukaan: Varhaiskasvatuksen tulee edistää hyvää turvallista lapsuutta ja edistää ihmisenä kasvamista. (OPH 2022.)

2.1 Monipuolinen pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa

Pedagogiikalla varhaiskasvatuksen kontekstissa tarkoitetaan ammatillisista, erityisesti varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa lasten hyvinvointiin tähtäävää toimintaa. Pedagogiikan tulee näkyä kaikessa toiminnassa osana varhaiskasvatuksen arkea. Pedagoginen toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista lasten oppimisen ja kehityksen tukemista ja edistämistä. Pedagogiikan tulee olla ammattilaisten suunnittelemaa, toteuttamaa ja johtamaa ja arvioimaa. Pedagogiikan keskiössä tulee aina olla lapsi ja lapsiryhmä. (Pakanen 2019: 5.) Pedagogiikan tulee olla läsnä varhaiskasvatuksessa, joka tilanteessa. Pedagoginen toiminta ei tarkoita vain erillisiä ”tuokioita” vaan oppimista voi tapahtua niin siirtymätilanteissa, perushoitotilanteissa kuin näissä niin sanotuissa tuokioissa. Tässä opinnäytetyössä sanalla tuokio tarkoitan pedagogista toimintahetkeä ja kehittämistehtävänä taidetyöskentely-painotteisia hetkiä yhteistyöpäiväkodin lapsiryhmässä. Vaikka kehittämistehtävänäni koostuu neljästä yksittäisestä tuokiosta, ajaa opinnäytetyöni ajatusta kaiken läpäisevästä pedagogiikasta, jossa jokainen oppimisen hetki on yhtä arvokas. Korostan myös kehittämistehtävässäni sitä mitä toiminnassa tapahtuu, en itse toimintaa, sillä kuten sanottu jokaisessa hetkessä on oppimisen mahdollisuus. (Karila 2019: 9–10). Kehittämistehtävänäni koostuu ohjatusta toiminnasta, neljästä toimintatuokiosta. Ohjatulla toiminnalla tarkoitetaan kasvattajan suunnittelemaa ja ohjaamaa tuokiota, joka on suunniteltu lasten tarpeista ja kiinnostusten kohteista käsin. Ohjatulla toiminnalla myös kehittämistehtävässäni pyrin suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti rikastamaan lasten arkista kokemusmaailmaa. (Ahonen & Roos 2021: 169.)

Vaikka perushoitotilanteetkin ovat tärkeitä myös oppimisen kannalta, varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus saada monipuolisia kokemuksia eri osa-alueilta. (OPH 2022: 42). Karvin arvion (2019) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet eivät toteudu kaikkialla. Opinnäytetyöni pureutuu yhteen havaituista ongelmista varhaiskasvatuksessa, alle kolmevuotiaiden pedagogiikkaan. (Repo ym. 2019: 3–4.) Alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa korostuvat erityisesti hoiva ja arjen perustoimintojen tilanteet, liikkuminen, leikki, ilmaisu ja taiteellinen kokeminen. (Heikkinen 2021: 50–51)

Opinnäytetyössäni monipuolisuus on tärkeä tavoite, joka toteutuu mm. eri aistien käytön kautta. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alueet on jaettu seuraavasti keskeisten sisältöjen ja tavoitteiden mukaisesti: Kielten rikas maailma, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni, Kasvan, liikun ja kehityn sekä opinnäytetyöni

keskeinen alue ilmaisun monet muodot. (OPH 2022.) Pedagogisen toiminnan sisällöissä on myös Karvin arvion mukaan paikoin heikkouksia ja luku- ja monilukutaidon edistämisessä on myös parannettavaa. Taidekasvatus on osassa paikoissa huonolla tolalla. Erityisesti ilmaisun, musiikin, liikunnan tuomisessa lasten päiväkotiarkeen on haasteita. (Repo ym. 2019: 3–4.)

Vaikka opinnäytetyöni kehittämistehtävä painottuu haasteellisena koettuun taidekasvatuksen osa-alueeseen, näkyvät siinä väistämättä myös muut oppimisen osa-alueet. Oppimisen alueita ei tulisi nähdä irrallisina kokonaisuuksina vaan niitä tulisi yhdistellä ja soveltaa pedagogisesti, kuten opinnäytetyössäni aion tehdä. (OPH 2022: 42.) Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tulisi olla kokonaisvaltaista ja laaja-alaista osaamista edistävää. (OPH 2022: 40). Ilmiölähtöisessä oppimisessä korostetaan lapsen aktiivisuutta ja luontaista uteliaisuutta sekä korostetaan varhaiskasvatusympäristön merkitystä oppimiselle. Pienen lapsen aivojen kehitykseen kasvuympäristöllä on suuri merkitys. Tämän vuoksi monipuoliseen toimintaan ja oppimisympäristöihin varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Heikkinen: 12–13.)

Pedagogisessa toiminnassa tulisi toteuttaa monipuolisia työskentelytapoja, jotka edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnalta toiminnan huolellista suunnittelua ja toteutusta vaihtelevin menetelmin. Toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Näitä toimintatapoja hyödynnän kehittämistehtävissäni. Toiminnan suunnittelussa on huomioitava lasten ikä, kehitys, tarpeet, toiveet ja aloitteet. (OPH 2022: 40.) Leikki on lapselle luontainen tapa olla ja elää ja näin ollen myös loistava väylä oppimiseen. Varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen toimintatapa. Kaikessa toiminnassa tulisi huomioida leikinomaisuus ja lapsen maailma. Kehittämistehtävässäni olen kiinnittänyt huomiota, että tema on lapsille mieluinen ja lähestyttävä, samoin kuin menetelmät. Lapsilla on toimintatuokioissa mahdollisuus leikkiä taiteellisen tekemisen kautta. (OPH 2022: 40–41.)

Perinteisesti toiminnan suunnittelu pohjautuu vahvasti yleisille toiminnan tavoitteille, joiden päälle kasvattajat suunnittelevat toiminnan. Tämänkaltaisessa toiminnassa kasvat-tajien rooli ja mielipiteet korostuvat. Aloitteiden ei tulisi olla peräisin pelkästään kasvat-tajien ajatuksista ja osaamisesta. Lasten ääni, toiveet ja aloitteet tulisi ottaa huomioon entistä vahvemmin. Kehittämistehtäväni tema on lähtenyt lasten kiinnostusten koh-teista käsin. (Heikkinen 2021: 6–8.) Opinnäytetyössäni aion haastaa tätä perinteistä ajatusmaailmaa, jolle toki on myös aikansa ja paikkansa. Mutta kuten ilmiölähtöisessä

oppimisessa, haluaisin että projektissani on läsnä lasten osallisuuden vahvistaminen ja ajatus, että lapsi on toimintansa keskiössä. (Heikkinen 2021: 6–8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät myös, että pedagogisen toiminnan tulee olla monipuolista ja keskeisenä lähtökohtana tulee olla lasten mielenkiinnon kohteet, ihmettely ja kysymykset, joita kasvattajien täytyy havainnoida ja selvittää vuorovaikutuksessa ja arjen toiminnassa. (OPH 2022: 42). Pedagogisen toiminnan suunnittelussa myös huoltajien osallisuus on yksi huomioitava osa-alue. Opinnäytetyössäni kuitenkin keskityn erityisesti lasten osallistamiseen. Uudenlainen perinteisiä käsityksiä ravisteleva toimintatapa ei tarkoita vanhan toimintamallin unohtamista kokonaan tai kasvattajien osaamista unohtamatta. Päinvastoin varhaiskasvattajien osaaminen, suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus on tärkeää lasten oppimisen ja toiminnan kannalta. (Heikkinen: 6–8.)

2.2 Varhaiskasvatuksessa vallitseva lapsi- ja oppimiskäsitys

Opinnäytetyöni, kuten myös suomalaisen varhaiskasvatuksen perusteet pohjautuvat ajatukseen lapsesta aktiivisena toimijana ja kokonaisvaltaisena oppijana. Lasten kasvu, kehitys ja oppiminen perustuu vuorovaikutukselle. Lasten synnynnäinen uteliaisuus antaa pohjan oppimiselle, jota tapahtuu kokonaisvaltaisesti, kaikkialla, kaiken aikaa. Oppimisessa yhdistyy kaikki oppimisen alueet, tiedot, taidot, toiminta, aistikokemukset, kehollisuus, ajatukset kieli ja tunteet. Oppimista voi tapahtua matkien ja jäljitellen muita, havainnoiden ja tarkkailen ympäristöä, leikkien, liikkuen, tutkien, toimien ja ilmaisu- ja taidemuotojen kautta. (OPH 2022: 21–22.)

Eryteisesti alle 3-vuotiaiden lasten ominaista tapaa oppia ei aina huomioida. Uuden oppiminen pienten lasten maailmassa on ennen kaikkea tutkimista, kokeilua, havainnointia, ja jäljittelyä. Lapset aktiivisesti omaksuvat ja sisäistävät uutta, jolloin oppiminen voi tapahtua milloin vaan, mutta tapahtuakseen oppiminen tarvitsee tilaa, aikaa ja voimia, jottei lapsia kuormiteta myöskään liikaa. (Siren-Tiusanen & Tiusanen 2003: 77–78.)

Koska pienen lapsen aivoissa tapahtuu paljon muokkaantumista, ja kasvuympäristöllä on tähän suuri merkitys, varhaiskasvatuksessa tulisi tämän vuoksi kiinnittää erityistä huomiota oppimisympäristöihin sekä kokonaisvaltaiseen ja monipuoliseen toimintaan. (Heikkinen: 12–13).

Kokonaisvaltainen oppiminen on lapsen oppimista luonnehtiva termi, opittavan asian kokemista monipuolisesti kaikilla aisteilla ja kehollisesti. (Heikkinen: 13, Rusanen ym.:46–47). Etenkin pienet lapset oppivat kokonaisvaltaisesti, samassa hetkessä voi

oppia monenlaisia asioita, eri oppimisen alueilta. Tämä luontainen oppimistapa puoltaa ajatusta, että saman tuokion sisällä voi esiintyä erilaisia elementtejä. (Ahonen & Roos: 75).

Yhdessä varhaiskasvatuksen pedagogiikka suuntauksessa, Reggio Emilia- eli ”sadan kielen pedagogiikassa” korostetaan toimijuutta. Reggio Emilia-pedagogiikassa tärkeää ovat oppiminen, leikki, ilo ja tunteet sekä demokratia ja moninaisuuden kunnioitus. Lapsen suhtaudutaan kunnioittavasti ja kuunnellen, dialogisen vuorovaikutuksen ollessa keskiössä. Lapsille tulee antaa mahdollisuus iloon, leikkiin, vapauteen ja mielikuvituksen käyttämiseen. Tämä vaatii kasvattajilta luovaa ja tutkivaa asennetta. (Reggio Emilia-pedagogiikka.)

Ilmiölähtöisen oppimisen perusajatuksena on lapsen hyvän elämän ja oman identiteetin mahdollistumisen tukeminen kokonaisvaltaisesti varhaisessa vaiheessa. (Heikkinen: 9). Ilmiölähtöinen oppiminen on kokonaisvaltaista kasvatusta ja opetusta, sen suunnittelua ja toteutusta sekä lähestymistapa lapsen oppimiseen. Olennaista ilmiöpohjaisessa oppimisessa on kasvattajan suhtautuminen lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen. Erityisen tärkeää on ymmärtää miten isossa roolissa motivaatio, positiiviset tunteet ja merkityksellisyyskokemus oppimisessa ovat. (Heikkinen: 4–5.) Ilmiölähtöisen oppimisen lähtökohtia ovat lasten motivaation ja kiinnostuksen kohteiden ja osaamisen huomiointi toiminnassa (Heikkinen: 6–9).

Ilmiöpohjaisessa oppimisessa korostetaan varhaiskasvatuksen ja ympäristön merkitystä lapsen oppimisessa sekä jokaisen hetken mahdollisuutta oppimiselle. Myös ilmiöpohjaisessa oppimisessa nähdään oppimiseen ja aivojen kehitykseen vaikuttavan vahvasti niin toiminta, kokemukset, tunteet, kuin vuorovaikutus muiden kanssa. (Heikkinen 12–13.) Ilmiölähtöisessä oppimisessa tärkeää on antaa aikaa ajattelulle, ja kysymyksille. Lapsen aktiivisuus ja luontainen uteliaisuus korostuvat. Lapsen aidolle ihmetelylle, kyselyille, ilolle kohdata uutta ja aidolle vahvalle läsnäololle tulee antaa mahdollisuus ja tukea ja kannustaa tähän. Opinnäytetyössäni pyrin tukemaan lasten uteliaisuutta ja aktiivisuutta mahdollistamalla tutkimisen kehollisesti ja aistillisesti sekä ole-matta kontrolloimatta tilannetta turhaan. Kehittämistehtävän tuokioissa lapsilla oli aikaa ja tilaa tutkimiseen ja oppimiseen. Lasten oppimiselle tulee antaa tilaa ja erilaisia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen arjessa, kannustaen ja rohkaisten. Varhaiskasvatusympäristöllä on täten suuri merkitys lapsen oppimiselle. (Heikkinen: 12–13.)

2.3 1–3-vuotiaan lapsen kehitystehtäviä

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus tapahtuu alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Pehdyn tässä luvussa kohderyhmäni, eli n. 1,5–2,5-vuotiaiden kehitykseen. Käsittelen kohdeikäisten lasten kehitystä luovan pedagogisen toiminnan näkökulmasta, millainen toiminta on kehitysvaiheelle sopivaa ja kehitystä tukevaa toimintaa, mitä huomioitavaa on alle 3 v. pedagogista toimintaa suunnitellessa ja ohjatessa.

Pieniä lapsia on jo 2000-luvun alussa, kuvattu määriteltävän vahvasti termillä kehoisuus. Alle 3-vuotiaat ovat olemukseltaan hyvin välittömiä ja kehoillisia. Heidän toiminnassaan korostuu voimakas tunteellisuus ja tarve saada perustarpeet täytettyä. Pienet lapset ovat hyvin aktiivisia ja muovautuvia, niinpä ympäristöllä ja vuorovaikutussuhteilla on heihin suuri merkitys. (Siren-Tiusanen 2002: 18–20.)

Motorisen kehityksen saralla lapsi oppii kävelemään noin vuoden iässä ja 1–2-vuotiaat ovatkin innokkaita, uteliaita ympäristön tutkijoita. Kohderyhmäni lapset kaikki ovat jo taitavia kävelijöitä ja uteliaita tutkijoita. Lapset harjoittelevat sorminäppäryyttä kuten syömistä, ja riisumista ja silmäkäsiyhteistyö kehittyy. Silmäkäsiyhteistyö ja sorminäppäryys harjoittuvat myös opinnäytetyössäni käsitellessä ja etsiessä tähdenmuotoisia esineitä ja kuvataiteellisessa tekemisessä. (1–2-vuotiaan liikunnallinen kehitys 2019.) 2-vuotiaana liikkuminen kuten käveleminen on varmempaa ja juokseminen sekä pallon potkiminen ja heittäminen sujuu. 2-vuotiaan liikunnalliset taidot kehittyvät vauhdikkaasti ja monesti lapset nauttivat liikunnasta kuten jumppaamisesta ja tanssimisesta, kuten myös kohderyhmäni lapset. Liikunnan lisäksi myös askartelu alkaa kiinnostaa yhä enemmän, jota myös opinnäytetyöni kehittämistehtävä sisältää. (2–3 v. liikunnallinen kehitys 2019.)

Monipuolista toimintaa järjestettäessä liikunnallisesta näkökulmasta tulisi huomioida tilojen soveltuvuus ja houkuttelevuus liikkumiseen ja koordinaatiotaitojen harjoitteluun. (Heikkinen 2021: 50–51). Liikkumisen taitojen lisääntyminen vaikuttavat sosiaaliseen kehitykseen ja rajat ja säännöt ovat tärkeitä, pieni lapsi tarvitsee myös fyysistä rajausta ja aikuisen tukea leikin pelisääntöjen oppimiseen ja kaveritaitoihin, esimerkiksi tönimisen, lelujen ottamiseen puuttuminen. Jakamisen ja oman vuoron harjoittelu oli myös tuokioissani läsnä. (1–2-vuotiaan sosiaalinen kehitys 2017.)

Yksi toisena ikävuotena tapahtuva merkittävä kehityssaskel on puheen oppiminen. Lapselle on tärkeää nimetä asioita, lukea kirjoja ja jutella. Lapsi alkaa ymmärtämään puheita jo paremmin ja hyvin etenkin yksinkertaisia kehotuksia. (1–2 v. älyllinen kehitys

2017.) Kielellisen kehityksen tukemisen kannalta on tärkeää toiminnassa käyttää kuvia, loruja ja lauluja tukena nimeämisen ja sanojen opettelujen lisäksi sekä huolehtia ohjeiden selkeydestä ja yksinkertaisuudesta. Tuokiossani käytän paljon visuaalisia elementtejä, selkeitä ohjeita ja tuttua laulua lapsille tukemaan kielen kehitystä ja ymmärtämistä. (Heikkinen: 50–51). Lapsi alkaa harjoitella päätösten tekemistä, rajatut vaihtoehdot helpottavat tässä. Kehittämistehtäväni tuokioissa annoin lapsille mahdollisuuden valita, esimerkiksi, millä värillä he haluavat maalata, mutta maalivaihtoehdot olivat rajatut. Lapsi myös alkaa leikkimään mielikuvitusleikkejä, joissa lelut ovat usein suuressa roolissa. Kehittämistehtävässäni on mahdollisuus käyttää mielikuvitusta esimerkiksi muovaillessa, maalaillessa ja tähtiä tutkiessa. (1–2 v. älyllinen kehitys 2017.)

Kuva 3. Ensimmäisessä toimintatuokiossa pienet kädet tutkimassa tähtiä. Elina Kokko.

3 Taiteellinen luova toiminta

Marjatta Kalliala painottaa taidekasvatuksen olevan yhteistä kokemista, leikkiä ja iloa. Taiteen tulisi olla tekemistä ei suorittamista. (Komi 2020.) Taiteen avulla on mahdollista ilmaista itseään ja viestiä kokemuksiaan, ja kuvata itselle merkityksellisiä asioita. Taide on kuin kieli. Taiteen avulla lapsi voi ymmärtää ympäröivää maailmaa. (Rusanen & Kuusela & Rintakorpi & Torkki 2014: 10–11.) Opinnäytetyöni kehittämistehtävän tavoitteina ovat taiteellisuus, aistillisuus, luovuus ja elämyksellisyys. Opinnäytetyöni kehittämistehtävän tuokioita kuvailen luovaksi taidekasvatukseksi, korostaen prosessin ja itse tekemisen en lopputuloksen merkitystä. Esteettisyys käsitteenä mielletään usein osaksi kuvataiteellista tekemistä tai kauneuteen viittavana käsitteenä. Kasvatuksellisena käsitteenä esteettisyys antaa taidekasvatukselle pohjan ja yhdistää eri taiteen muodot, sillä

esteettisyys on aistimista, vastaanottamista ja nauttimista. Esteettinen kokemus syntyy kokijan ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Taiteen tekemisen prosessissa esteettisyys mahdollistaa myös ilmaisun ja elämyksellisyyden. (Rusanen & Kuusela & Rintakorpi & Torkki 2014: 26.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen kolmannen artiklan mukaan:” Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu”. Sopimus myös velvoittaa lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat palvelut noudattamaan viranomaisten määräyksiä etenkin palvelujen turvallisuuteen, terveellisyteen ja henkilökuntaan liittyen. (Yleissopimus Lapsen oikeuksista 1991). Sopimuksen 31 artiklan mukaan lapsella on oikeus ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Lasten oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään tulee kunnioittaa ja edistää. Lapsia tulee kannustaa taiteiden pariin ja tarjota yhtäläisiä mahdollisuuksia kulttuuri- taide- ja virkistystoimintoihin. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991.)

Varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueisiin kuuluu myös taidekasvatus, nimellä ilmaisun monet muodot, johon opinnäytetyöni pohjautuu. Tässä oppimisen osa-alueessa on tärkeää moniaistisuuden, vaihtelevuuden, ja eri välineiden- oppimisympäristöjen- ja kulttuuritarjonnan sekä yhteistyötahojen hyödyntäminen. Varhaiskasvattajan tulisi käyttää omaa ja muiden kasvattajien ja yhteistyökumppaneiden vahvuuksia ohjauksessa. Opinnäytetyössäni käytän omia vahvuksiani kuten laulamista sekä idearikkautta järjestäessäni tuokioita. Tärkeää on innostaa lapsia kokeilemaan ja tutkimaan yhdessä tehden taidemuotoja, jolloin osaaminen karttuu tehdessä. Ohjauksessa ohjaajan erityisesti pitää huomioida innostaminen ja lasten riittävä tukeminen ja ohjaaminen ilmaisun tuokioissa. (OPH 2022: 44–46.) Monipuolisen taiteellisen toiminnan järjestäminen vaatii kasvattajalta avointa ennakkoluulotonta asennetta. (Rusanen 2014 ym.: 12–14). Kasvattajan tulee antaa mahdollisuus kokeilla erilaisia taiteellisen toiminnan muotoja ja antaa tilaa ja aikaa taiteelliselle tekemiselle ja luovalle prosessille. (Rusanen 2014 ym.: 12–14, OPH 2022: 44–46.)

Eri ilmaisumuotoihin tulisi tutustua kokeillen, tutkien, tehden, harjoitellen ja kasvattajien tulisi dokumentoida prosessin vaiheet. Lapsiryhmän yhteisiä luovia prosesseja tulee tukea ja saada lapset toimimaan yhdessä. Yksilöllisyyden huomioiminen ja lasten yksilöllistä luovuutta ja ominaisia ilmaisutapoja tulisi tukea. Lapsille pitää antaa mahdollisuus ilmaista itseään niin kuin lapsi itse kokee omakseen. Taiteellisen tekemisen eri muodot

tarjoavat puhuttelevalla ja innostavalla tavalla lapsille mahdollisuuksia kokea ja hahmottaa maailmaa. (OPH 2022: 44–46.) Karvin mukaan taiteellisen tekemisen eri muodot valitettavasti kuitenkin näkyvät päiväkodin arjessa hyvin vaihtelevasti. Säännöllisimmmin taidekasvatuksen toiminnasta toteutui musiikki, vaikka vain 29 % Karvin selvitykseen vastanneista henkilöstöstä vastasi musiikillista toimintaa olevan päivittäin ja 61 % raportoi, että suunnitelmallista ja ohjattua musiikillista toimintaa olevan viikoittain. Kuvataidekasvatusta on musiikillista toimintaa harvemmin n.30 % mukaan kuukausittain tai sitäkin harvemmin. Suunnitelmallista ja ohjattua kehollista ilmaisua kuten draamaa, tanssia tai teatteria toteutettiin taidekasvatuksen muodoista harvimmin. Vastaajat kertoivat suurimmiksi esteiksi taidekasvatuksen toteutumattomuudelle olevan lasten vaihtelevat läsnäoloajat ja vuoroahoito, sekä materiaalien ja tilojen puute. (Repo ym. 2019: 91–95.)

Karvin tutkimuksen mukaan taidekasvatuksen suurimmat esteet henkilökunnan mukaan ovat lasten vaihtelevat läsnäoloajat ja vuoroahoito, sekä materiaalien ja tilojen puute. Kasvattajat kokivat myös paljon esteitä liittyen henkilöstöön ja resursseihin, kuten henkilökunnan työajat ja poissaolot. Henkilökunnan osaamisen puutteet olivat myös yhtenä esteenä taidekasvatuksen puutteelle. Varhaiskasvatuksen henkilöstö koki tarvitsevansa tukea erityisesti alle 3-vuotiaiden taidekasvatuksen järjestämiseen. Henkilöstö kaipasi myös tukea monipuolisen, kaikkia lapsia houkuttelevan ja kiinnostavan taidekasvatuksen järjestämiseen. Opinnäytetyöni tavoitteena on innostaa ja rohkaista varhaiskasvatuksen henkilökuntaa järjestämään matalallakin kynnyksellä taidekasvatustoimintaa omista vahvuuksistaan ja lasten innostuksesta käsin. (Repo ym. 2019: 91–95.)

3.1 Taiteellisen toiminnan muotoja

Varhaiskasvatussuunnitelmassa taiteellisen toiminnan muodoista puhuttaessa puhutaan ilmaisun eri muodoista, joita ovat kehollinen, sanallinen, musiikillinen sekä kuvallinen ilmaisu. Kehittämistehtäväni toteutan musiikkipainotteisessa päiväkodissa. Musiikki on vahvasti osa päiväkodin arkea, joten musiikkia käytän myös opinnäytetyössäni, mutta pääpaino ei ole musiikillisessa ilmaisussa. Itselläni on myös musiikkitaustaa. Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Musiikillisen ilmaisun kautta lapset saavat erilaisia musiikillisiä kokemuksia. Musiikillista toimintaa on esimerkiksi musiikin kuuntelu, laulaminen, soittaminen ja musiikkiliikunta. Lasten musiikilliset taidot kehittyvät musiikillisessa toiminnassa. Lapset oppivat havainnoimaan ääniympäristöjä, sekä äänen kestoa, tasoa ja sointiväriä. (OPH 2022: 44–46.)

Kasvattajien toiveet huomioiden kuvallinen toiminta on osa opinnäytetyötä. Kuvallista toimintaa voi yhdistää musiikillisen toiminnan kanssa moniaistilliseksi kokemukseksi. Kuvallinen ilmaiseminen kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. On tärkeää tarjota erilaisia välineitä ja tapoja kuvalliseen ilmaisuun. Kuvallisen ilmaisun eri muotoja ovat mm. taiteen katselu, itse tekeminen, piirtäminen, maalaaminen, muovaaminen, rakentelu ja mediaesitykset sekä luonnon materiaaleihin tutustuminen. Kuvataide ilmaisussa voidaan oppia monia erilaisia asioita kuten, tutustua perinteisiin, harjoittaa motorisia taitoja ja tutustua eri väreihin, muotoihin ja materiaaleihin. (OPH 2022: 44–46.)

Varhaiskasvatuksen taidekasvatuksessa korostetaan esteettisiä peruskokemuksia ja varhaiskasvattajan roolia esteettisenä kasvattajana. Taiteelliset peruskokemukset ovat moniaistisia kokemuksia, joiden päälle rakentuu myöhemmät taidekokemukset. Lapsen esteettistä tajua pyritään säilyttämään ja kehittämään kuvataidekasvatuksessa. Kasvattajan tulee tarjota mahdollisuus lapselle kehittää esteettistä suhtautumista maailmaan, antamalla tilaa lapselle kokeilla ja tulkita taidetta. (Rusanen & Kuusela & Rintakorpi & Torkki 2014: 26–29).

Kehollisen ilmaisun tukeminen alle 3-vuotiaiden kanssa on tärkeää, sillä kehollaan nämä pienet voivat viestiä ajatuksiaan ja tarpeitaan ja tunteita, kun taitoa puhumiseen ei välttämättä vielä ole. Eleet, ilmeet ja ääntely ovat viestintäkeinoja ja kehollisen ilmaisun harjoittaminen harjoittaa tunnetaitoja ja kielenkehitystä keuhonhallinnan lisäksi. (Ahonen & Roos: 76)

3.2 Taiteellinen toimijuus

Taideilmaisuus edistää ajattelua ja oppimista, luomalla ilmaisun keinoin mielikuvia ja merkityksiä. Kuvittelu on tärkeä taito myös eettiselle kasvulle sillä se auttaa lasta ymmärtämään ja hahmottamaan maailmaa. Yhdessä taiteilu edistää sosiaalisia taitoja. Itseilmaisuus taiteen kautta edistää lapsen myönteistä minäkuvaa. Monipuolisesti kulttuurin ja taiteen kokeminen, tekeminen ja näkeminen edistää lasten taitoja ymmärtää ja tuottaa kulttuuria. Kulttuuri on tärkeä osa identiteettiä. On tärkeää tarjota monipuolisesti mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen kokemiseen ja näkemiseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus tavoittaa paljon lapsia. Tarjoamalla varhaiskasvatuksessa yhtäläisesti ja laajasti taiteellisia kokemuksia edistää se täten myös laajasti lasten hyvinvointia näiden erinäisten taitojen hallinnan kautta. (OPH 2022: 44–45).

Pääjoki kuvaa lapsen taiteellista toimijuutta moninaiseksi ja vaihtelevaksi. Se on lapselle tuttu ja luonteva tapa ilmaista itseään ja tutkia maailmaa. Kasvattajan tulee tukea tätä lapsen taiteellista toimijuutta ja osallisuutta taideilmaisuuksiin. Taideilmaisun tavoitteita tai sisältöjä ei tule määrittää ensisijaisesti aikuislähtöisesti. Taidemaku eli, esteettiset mieltymykset ja käsitykset, kehittyvät jo pienestä alkaen. (Pääjoki 2017: 118–120.) Pienten, alle kolmivuotiaiden kanssa taidekasvatuksessa onnistuakseen tulisi ottaa huomioon, että se on moniaistista kokeilua, prosessi merkitsee ei lopputulos. Tietyllä tekniikalla tai välineellä toteutettu etukäteen toteutettu lopputulos ei tulisi olla työskentelyn tavoite, jotta lasten taiteelliselle tekemiselle ja kokemiselle jää tilaa. Kehittämistehtävässä olen pyrkinyt jo suunnitteluvaiheessa siihen, että tuokiot mahdollistavat monipuolisen ja moniaistisen kokeilun, eikä lopputulos, tuotos kuten askartelun lopputuote ole merkityksellisessä osassa. (Ahonen & Roos: 177–179.) Väline- ja tekniikkakeskeisyys voi viedä huomion muilta ilmaisun osa-alueilta. Lapsen taiteellista toimijuutta vahvistaa toiminta, joka lähtee lapsen suhteesta maailmaan, osallistaa lasta yhteiseen kulttuuriin ja kunnioittaa lapsen omaa ilmaisua. (Pääjoki 2017: 118–120.)

Kasvattajan ei tarvitse olla taiteen asiantuntija eikä tutustuttavan taiteen hänen mukaansa mukaista. Kasvattaja ei saa pitää omia mieltymyksiään oikeina ja tavoiteltavina, taidemakua tulee avartaa ja tutustua rohkeasti ja laajasti korkeakulttuurista arjen ilmaisun muotoihin. Itselläni esimerkiksi ei ole kuvataiteellista taustaa, mutta kuvataiteellinen toiminta on iso osa kehittämistehtävääni. Kehittämistehtäväni tuokioissa ei pyritä tietynlaiseen lopputulokseen, esimerkiksi maalatessa. Vaikka aiheena oli tähtitaivasmaalaus, sai lapsi luoda vapaasti juuri sellaista jälkeä paperille, kun siinä hetkessä halusi (kuva 4). (Pääjoki 2017: 118–120).

Kuva 4. Kehittämistehtävän tuokiosta 3. Lapsi maalaamassa tähtitaivasta. Elina Kokko.

Lasten taiteen tulee antaa tulla nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi, eikä taiteen vuorovaikutuksellista puolta väheksyä. Vertaisryhmässä toisten tuotosten näkeminen, yhdessä tekeminen ja arvostuksen antaminen taiteelle luovat mahdollisuuden yhteiselle taiteellisille kokemuksille ja vuorovaikutuksellisille kohtaamisille. Motoristen taitojen harjoittelun lisäksi tulisi pysähtyä siihen, miten lapsi voi ilmaista itseään ja mitä hän on tuotoksillaan halunnut kertoa. (Pääjoki 2017: 118–120.) Alle kolmivuotiaiden pedagogiikassa on erityisen tärkeää huolehtia luovasta taiteellisesta tekemisestä, sillä pienimmillä lapsilla ei vielä ole sanoja itsensä ilmaisuun, mutta omalla kehollaan ilmehtien, eleillä ja äänneillä he voivat viestiä tarpeistaan, toiveistaan ja ajatuksistaan. (Ahonen & Roos 2021: 75–76).

3.3 Aistillisuus

Opinnäytetyössäni aistillisuudella tarkoitan pedagogista toimintaa, joka mahdollistaa lasten oppimisen, tutkimisen ja taiteellisen tekemisen eri aistien kautta kokonaisvaltaisesti. Esteettiset kokemukset perustuvat aistikokemuksille. Aistien ja havaitsemisen merkitys on suuri esteettisen kokemuksen kannalta. Pienillä lapsilla on erityinen kyky havaita ympäristöään, sillä heidän aistiensa vastaanottokykynsä on aktiivisempi ja vahvempi kuin myöhemmällä iällä. Lapsen aistit toimivat amodaalisesti, eli yhdistäen eri aistien kautta samasta kohteesta saatua tietoa ja siirtäen tietoa yhden aistin kautta toisen aistin alueelle. (Rusanen ym. 2014: 26–28.) Haluan tarjota lapsille mahdollisuuden aistia ja tutkia ympäristöä monipuolisesti ja tarjota aistielämyksiä. Aistimukset tarkoittavat hermosoluja aktivoivia ja hermoston toimintoja käynnistäviä tapahtumia. Aistimukset ovat energiaa, jotka käynnistävät aistiprosessin, kuten kosketus, haju, ääni. Sensorinen integraatio taas on aistitiedon jäsentämistä käyttöön, mahdollistamalla reagoimisen, luomalla kokemukselle merkityksen ja priorisoimalla oleellisen sekä muodostaen pohjan oppimiselle ja sosiaaliselle käyttäytymiselle. (Ayres 2008: 28–30).

Aistileikkien on koettu tutkimusten mukaan edesauttavan erityisesti neuropsykologisista ja eri aistiyliherkkyyksien haasteista omaavia lapsia. Aistileikit ovat kaikille lapsille hyväksi kehityksen kannalta, mm. rikastamaan leikkiä antamalla erilaisia leikin mahdollisuuksia ja erilaisia vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Kasvattajien tulisi tarjota oppimisympäristöjä, jossa on mahdollista kokea erilaisia aistimuksia edistääkseen lasten kehitystä ja hyvinvointia. (Blewitt ym. 2022: 11–12.)

3.4 Luovuus ja elämyksellisyys

Elämykselliset ja luovat toimintamenetelmät sopivat hyvin sosiaalipedagogiseen työtöteeseen, joko viihdyttävässä, kasvattavassa, terapeuttisessa, kuntouttavassa tai myös yhteiskunnallista muutosta tuottavassa tarkoituksessa. Elämyksellisyys on päivittäisen elinympäristöön kuulumattomien kokemusten mahdollistamista, jotain uutta tai jännittävää joko pieninä elementteinä tai kokonaisvaltaisempina aistikokemuksina. Opinnäytetyössäni suhtaudun elämyksellisyyteen kasvatuksellisesta näkökulmasta. Elämyksellisyys ilmenee työssäni tuomalla erilaisia elementtejä totuttuun ympäristöön lapsille aistittavaksi ja tutkittavaksi. Jännittävinä elementteinä työssäni on mm. valot ja hämäryys, kimaltavat ja loistavat tähdet. Kokonaisvaltaisia aistikokemuksia ovat esimerkiksi taikataikinan muovailu ja maalaaminen seisten kehonosia hyödyntäen. (Nivala & Ryyänen 2019: 210–212.)

Luovuus sosiaalipedagogisena menetelmänä on toimintaa, jossa irrottaudutaan rationaalisuudesta. Luovassa toiminnassa saa käyttää tunteita, aisteja, kehollisuutta, kokemuksellisuutta ja eri ilmaisun muotoja. Tällaiset toiminnot herkistävät, virittävät ja vahvistavat luovuutta yksilöissä. (Nivala & Ryyänen 2019: 213–214.)

Luovuus nykyisin voidaan nähdä hyvinvointia edistävänä yhteiskuntaa uudistavana voimavarana yhteisöllisen vuorovaikutuksen edistämisen kautta. Luova taiteellinen ilmaisu on luonteva synnynnäinen tapa mahdollisuus itseilmaisuun ja tunteiden purkuun. (Rusanen ym. 2014: 30–31.)

Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen kuvaavat luovuuden olevan ominaisuutena kokeilua, omaperäisyyttä, uudenlaista tekemistä ja rajojen rikkomista. Luovuus ei ole vain taiteilijoiden ominaisuus vaan kaikille arkisessa elämässä tarvittava ominaisuus, joka tuo taitoa ja rohkeutta soveltaa opittua ja joustavuutta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016: 148–150.) Vygotskyn mukaan luova toiminta on mitä tahansa, jopa vain lapsen mielessä tapahtuvaa toimintaa, joka luo jotakin uutta. Luovan toiminnan vastakohtana voitaisiin pitää muistikuvien varalta ja ennalta opitun toiminnan toistoa. (Vygotsky 2004: 7–12.)

Opetushallituksen raportissa: osaaminen v. 2035, luovuus on mainittu yhdeksi tärkeimmistä tulevaisuuden työelämän yleisesti tärkeistä taidoista. Raportissa tarkastellaan osaamisten merkitysten muutoksia sekä tärkeimpiä osaamisia vuonna 2035. Raportti pohjautuu osaamisen ennakointifoorumin (OEF) ennakointiprosessiin, jossa työelämän

ja koulutuksen asiantuntijat ennakoivat osaamis- ja koulutustarpeita sekä pohtivat koulutuksen kehittämissuunnitelmia. (OPH 2019: 9–11.) Luovuuden lisäksi myös oppimiskyky on mainittu raportissa tärkeäksi tulevaisuuden taidoksi. Toki myös esimerkiksi digitaaliset taidot tulevat olemaan yhä tärkeämpi taito tulevaisuudessa, mutta tulevaisuudessa inhimillisiä taitoja mahdollisesti arvostetaan entistä enemmän. Luovuutta ja oppimiskykyä on hyvä lähteä herättelemään ja virittämään jo varhaisiässä, jotta taidot karttuvat. Laaja-alaisia taitoja kuten luovuus, ja myös esimerkiksi vuorovaikutustaidot tarvitaan työelämässä alalla kuin alalla. Oppimiskykyä ja joustavuutta tarvitaan tulevaisuudessaakin alati muuttuvassa maailmassa. (OPH 2019: 28–34.)

Vygotsky (2004: 11) toteaa luovuuden olevan yksi tärkeimmistä osa-alueista lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ajatellen. Luovuus on olemassa jo varhaislapsuudessa ja ilmenee mm. leikin kautta. Luovuutta ja mielikuvitusta tarvitaan tulevaisuuteen suuntautumisessa: jos lapsi toimisi vain aiemmin opitun perusteella, uuden vastaanottaminen olisi mahdollista vain niiltä osin, kun uusi muistuttaa vanhaa (Vygotsky 2004: 7–12.) Jotta ihminen voisi suuntautua ja luottaa tulevaan ja oppia toimiaan uusissa tilanteissa ja ympäristöissä, hän tarvitsee luovuutta. Luovuus on tärkeää kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen kannalta sekä itsetunnon ja itseluottamuksen kypsymisessä. (Vygotsky 2004: 7–12.) Opinnäytetyöni kehittämistehtävässä toimin luovuutta vaalien ja kunnioittaen. Luovuutta vaaliva kasvattaja luo avointa turvallista ilmapiiriä, jossa on mahdollista toteuttaa luovuuttaan. On tärkeää, että kasvattaja kunnioittaa lasten huumorintajua, leikillisyyttä ja kokeilumieltä, jotka voivat avata ovet oivalluksille. Kasvattaja rohkaisee itsenäisiin ratkaisuihin ja päätöksiin sekä uusiin toimintatapoihin ja antaa aikaa ongelmanratkaisuun. Luovuutta edistetään kannustamalla ja rohkaisemalla lapsia sekä tilaa antamalla, ei kontrolloimalla ja rajoittamalla valinnan mahdollisuuksilla. (Uusi-kylä 42–43.)

Kuva 5. Ensimmäisen toimintakerran tähtien tuiketta. Lasten keräämiä erilaisia tähtiä pöydällä.
Elina Kokko

4 Lapsilähtöisyys ja osallisuus

Lapsilähtöisyys ilmenee opinnäytetyössäni pedagogiikan, lapsikäsitteiden ja työtteen kautta. Lapsilähtöisyys on vahvasti läsnä kehittämistehtävän suunnittelussa ja toteutuksessa ja arvioinnissa. Lapsilähtöisyydellä kuvataan tässä opinnäytetyössä toimintaa, jossa lapsi on keskiössä. Lapsi on aktiivisena kokijana ja tekijänä. Kasvattajien, kuten minun tehtävänäni myös kehittämistehtävässä, on ohjata, tukea, innostaa ja kannustaa lasta sekä toimia mahdollistajana. Tehtävänäni on tuoda tuokioihini kehykset ja elementtejä, mutta lapset muokkaavat toiminnan omannäköiseksi oivalluksillaan ja toiminnallaan. (Ahonen & Roos: 179).

Osallisuus sosiaalipedagogisena käsitteenä kuvaa yhteisön ja yksilön välistä suhdetta. Osallisuus ei ole pelkästään osallistumista vaan tietynlainen suhde yhteisöön ja yksilön välillä, kokemusta yhteisöön kuulumisesta. Osallisuus toteutuu, kun yksilö on osa yhteisöön, saa osallistua sen toimintaan ja vaikuttaa yhteisön toimintaan (Nivala & Rynnänen 2019: 138–144.) Anna-Maria Isola (2022) kuvailee osallisen ihmisen pääsevän osalliseksi yhteisestä hyvästä. Osallisena voi vaikuttaa niin omaan elämäänsä kuin yhteisiin asioihin, ja tulee kuulluksi. Ennen kaikkea osallinen ihminen kokee olevansa osallinen ja tulevaisuutensa kuulluksi ja uskoo mahdollisuuksiinsa vaikuttaa. (Isola 2022, Nivala & Rynnänen: 138–144.)

Osallisuus perustuu vapaaehtoisuuteen ja on aito dialoginen ja tasavertainen suhde ihmisten kesken. Osallistaminen on valta-aseman käyttöä, jossa kasvatettava eli osallistettava alistuu osallistajalle eli kasvattajalle. Osallisuus varhaiskasvatuksessa on lasten osallistumista ja aktiivisuutta. (Turja 2017: 44–45.)

Ilmiöpohjaisessa oppimisessä korostetaan myös osallisuutta. Ilmiöpohjaisessa oppimisessä olennaista on lasten osallistaminen jo toiminnan suunnittelussa sekä lasten aloitteiden ja toiveiden huomiointi ennen toimintaprosessia ja sen aikana. On siis tärkeää, että toiminta jo suunnitteluvaiheessa on lapsilähtöistä. (Heikkinen 2021: 8–9.)

Varhaiskasvatuksessa edellytetään osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita sekä niiden kehittämistä osallisuuden takaamiseksi. (OPH 2022: 32). Varhaiskasvatuksessa lapset tulee kohdata arvostavasti ja heidän aloitteisiinsa tulee vastata. Lapsilla

on oikeus olla mukana toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Osallisuus luo lapselle kokemuksen kuulluksi tulemisesta sekä pohjaa oma-aloitteisuudelle, vaikuttamiselle ja demokratialle sekä opettaa luottamusta ja sääntöjä. (OPH 2022: 27.) Pienten lasten kohdalla on yhtä lailla huolehdittava osallisuudesta. Ilman puhettakin lapsi pystyy ilmaisemaan itseään esimerkiksi elein ja ilmein. (Ahonen & Roos 2021:75–76.)

Mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja toimintaympäristöihin vahvistaa sitoutumista toimintaan kertovat Kirby ym. (2003) Leena Turjan artikkelissa 2017. Kun yksilö kokee osallisuutta hänen uskonsa omiin mahdollisuuksiin kasvaa ja myös hyvinvointi lisääntyy. (Isola 2022). Lapsilähtöinen toiminta mahdollistaa luovuuden, leikin ja itsenäisyyden lasten oppimisprosessissa. Toiminnan ollessa lapsilähtöistä lapsi pääsee osalliseksi oppimisprosessiinsa, kasvattajien toimiessa mahdollistajina. (Hunter-Doniger 2021: 22.)

Kuva 6. Visuaalista oppimisympäristöä 1. toimintatuokiolla. Tähti ja revontulia. Elina Kokko.

5 Oppimisympäristöt pedagogiikan ja oppimisen tukena

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön käsite pitää sisällään fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Oppimisympäristö käsittää lasten oppimista, kehitystä ja vuorovaikutusta ajavat elementit kuten: tilat ja paikat, välineet ja tarvikkeet, sekä sosiaalisen ympäristön ja yhteisöt, ja toimintatavat. Oppimisympäristö ei siis ole pelkästään materiaaleja tai välineitä. Materiaaleilla pyrin vahvistamaan työssäni lasten mahdollisuutta tut-

kia kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan ympäristöä. Oppimisympäristöjen tulee mahdollistaa pedagoginen toiminta ja niin toiminnan kuin ympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen, esteetön ja kehittävä. Turvallisuus oli minulle tuokioissani tärkeää ja valmistellessani tuokioita kiinnitin myös huomioita esimerkiksi siihen millaisia välineitä käytän, ja miten tilassa ne asetellaan. Pyrin mm. minimoimaan kompastelut, syötäväksi sopimattomien esineiden päätymiseen suuhun. Oppimisympäristöissä tulee huomioida pedagogiset tavoitteet, lasten tarpeet ja toiveet. Oppimisympäristöjen tulee siis olla lapsilähtöisiä ja huomioida osallisuus. Oppimisympäristöllä itsessään on rooli lasten terveen itsetunnon ja sosiaalisten sekä oppimisen taitojen kehittämisessä. Opinnäytetyössäni pyrin tuomaan oppimisympäristöihin elämyksellisiä elementtejä. Opinnäytetyössäni pyrin toimimaan osallistavasti ja lapsilähtöisesti esimerkiksi luomalla oppimisympäristöjä yhdessä lasten kanssa. (OPH 2022: 34–35.)

Työssäni korostan erityisesti turvallisuuden tunnetta ja sosioemotionaalista, innostavaa, oppimisympäristöä. Toiminnan sisältö on vain yksi osa lasten oppimisen ja kehittämisen edistämiseksi. Työssäni käsitteellä ilmapiiri kuvaan millainen tunnelma, olosuhteet, millaista vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä ja toimintamme aikana on. Kannustavuus, positiivisuus, turvallisuus ovat tärkeitä tunnelmia, oppimista edistävästä myönteisessä toimintaympäristössä, jota työssäni myös toiminnallisessa osuudessa huomioin.

Oppimisympäristöt osaltaan tukevat varhaiskasvatuksen tavoitteita ja lasten kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa täytyy toteutua kehittävä, terveellinen, turvallinen ja oppimista edistävä varhaiskasvatusympäristö. (Varhaiskasvatuslaki 3§.) Varhaiskasvatuslaki (10§) määrää, että varhaiskasvatusympäristössä on huomioitava lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset. Hyvä oppimisympäristö on lapsilähtöinen. Oppimisympäristön ratkaisujen tulee palvella lasta ei aikuisia. Ympäristön tulee täyttää näkyvästi lasten tarpeet. (Ranta: 95–96.)

Pilkkeen varhaiskasvatusjohtaja Mirka Laaksonen kuvaa pilke päiväkotien oppimisympäristöjen olevan innostavia ja monipuolisia, kehittäviä, oppimista ja oivaltamista tukevia, erilaisiin työtapoihin kannustavia ja turvallisia. Tällaisia oppimisympäristöjä, pyrin tuokioihini luomaan. On tärkeää, että oppimisympäristöt ovat joustavia ja lapsilähtöisiä, sekä kasvattajien työssä jaksamista tukevia. Pilkkeellä painotetaan, että oppimisympäristöt ovat yhdessä rakennettuja, lasten kädenjälki näkyy, niissä on mieluisaa tekemistä ja rauhallista oleilua, monipuolista oleilua, leikkejä ja pelejä sekä yhteiset säännöt. Opinnäytetyöni kannalta oli tärkeää, että saatavilla oli tarvittavat tilat ja välineet ja niiden olevan sovellettavissa käyttöni. Myös opinnäytetyössäni oppimisympäristöissä

lasten kädenjälki näkyi hyvinkin kirjaimellisesti esimerkiksi maalaamisessa. (Joustavat oppimisympäristöt Pilkkeellä 2021.)

5.1 Sosiaalinen ja psyykkinen oppimisympäristö

Oppimisympäristöillä on suuri sosiaalinen ja psyykkinen merkitys, sillä oppimisympäristön tulee kehittää myös lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa. (OPH: 28–30). Karvin raportin mukaan päiväkodin henkilöstä 91 % oli ainakin osittain sitä mieltä, että niin lapsilla kuin aikuisilla on turvallinen olo päiväkodissa. 90 % oli vähintään osittain samaa mieltä, että ryhmässä on vahva yhteenkuuluvuuden tunne ja myönteinen ilmapiiri. Karvin mukaan kasvattajien käsitykset oppimisympäristöistä ovat vahvasti yhteyksissä muihin osa-alueisiin. Mikäli kasvattaja oli tyytyväinen johtamiseen ja paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen toteutumiseen, oli käsitys oppimisympäristöissä myönteisempi. (Repo ym. 2019: 76–79.)

Sosiaalinen ympäristö, jossa on myönteinen oppimisilmapiiri, pohjautuu positiivisen pedagogiikan ajatusmaailmaan kuten kasvatuskumppanuus, yhteisöllisyys ja myönteinen toimintakulttuuri. Turvallinen, lämmin ja positiivinen ilmapiiri tukevat lasten oppimista, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta. Kehittämistehtäväni yhteistyöpäiväkodissa näkyy myönteinen toimintakulttuuri muun muassa kasvattajien lämpimässä tavassa kohdata lapset ja perheet, sekä kehittämismyönteisyydessä. Turvallisuuteen päiväkodissa kiinnitetään päivittäin erityistä huomiota. Suuri tekijä hyvän ilmapiirin kannalta on yhteisöllisyys vertaisryhmässä ja lasten väliset ystävyyssuhteet. (Ranta: 22–23.) Oppimisympäristön turvallisessa ilmapiirissä kannustetaan tunneilmaisuun ja toiminta on lapsilähteistä, interaktiivista. Oppimisympäristössä lapset, heidän ideansa, toiveensa ja tarpeensa tulisivat olla keskiössä. Kehittämistehtävässäni lapset ovat keskiössä, tuokiot ovat juuri näitä lapsia varten ja heidän ideansa ja toiveensa näkyivät jo suunnitteluvaiheessa työssäni. (OPH 2022: 28–30.)

Karvin raportin mukaan oppimisympäristön muokkaamisessa ja rakentamisessa esteeksi muodostui erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten ikä sekä tiloihin liittyvät rajoitteet. Jälleen opinnäytetyöni on tarkoitus osoittaa, että alle kolmen vuoden ikä ei estä monipuolista pedagogiikkaa ja kiinnostavia oppimisympäristöjä. Turvallisuus on toki tärkeä asia, mutta lasten osallistaminen oppimisympäristöjen muokkaamiseen ikätasoonsa sopivasti ja innostavien leikkiympäristöjen luominen, tilat ja turvallisuus huomioiden vaatii kasvattajilta aktiivisuutta ja luovuutta. (Repo ym: 76–79.)

5.2 Kasvattajien merkitys oppimisympäristölle

Kasvattajilla on suuri vastuu oppimisympäristöjen ja oppimista edistävän myönteisen ilmapiirin luomisessa. (Ranta 2021: 22–23). Myönteiseen oppimisilmapiiriin vaikuttaa kasvattajien toimintamallit ja keskinäiset suhteet, ja vertaisryhmän ystävyyssuhteet ja yhteisöllisyys. Myös suhteilla huoltajien ja kasvattajien välillä on merkitystä oppimisilmapiiriin. Kasvatuskumppanuus huoltajien kanssa on osana oppimisilmapiiriä ja yhteistyöllä huoltajien kanssa sitoudutaan lasten hyvinvoinnin tukemiseen. (Ranta Samuli 2021: 22–23.)

Kasvatusvuorovaikutus, kasvavan ja kasvattajan välinen valtasuhde määrittää pohjaa lapsen osallisuudelle. Miten kasvattajat näkevät lapset määrittävää nähdäänkö lapsi passiivisena vai aktiivisena toimijana. Osallisuutta ei voi saavuttaa, mikäli lasta ei nähdä aloitteellisena ja aktiivisena toimijana. (Turja 2017: 38–41.) Lasten mahdollisuudet vaikuttaa ovat edelleen valitettavasti melko rajalliset, sillä varhaiskasvatuksessa pedagogiikka valitettavasti edelleen perustuu pitkälti aikuisten suunnitelmiin. (Turja: 43).

6 Kehittämistehtävä

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellinen asenne, etsiminen, tiedon käsittely ja jäsentely, sekä tulkitseminen on tärkeää nostaakseen esiin eri näkökulmia sekä erilaisia ratkaisuja. (Airaksinen, Kostamo & Vilkka 2022: 26–27.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimuksellisesti. Minun työssäni toiminnallisen opinnäytetyön menetelmäksi olen valinnut toiminnan järjestämisen, varhaiskasvatuksen kentällä päiväkodissa. Tässä opinnäytetyössä raportoin toiminnallisen osuuden tuokioni sisällöt, ja kuvauksen toimintakerrasta. (Vilka & Airaksinen 2003: 9–10.) Tarkastelen opinnäytetyötäni ja kehittämistehtävääni kriittisesti. Sannallistan toteutunutta kehittämistehtävää perustuen toiminnalliseen tietoon, eli tuokioissa tapahtuneeseen toimintoihin. (Airaksinen & Kostamo & Vilka 2022: 22.)

Kehittämistehtävä toteutetaan eräässä Pääkaupunkiseudun Pilke-päiväkodissa alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Kehittämistehtävällä kuvaan, esimerkiksi millaista lapsilähtöistä taiteellista monipuolista toimintaa voi alle 3-vuotiaiden ryhmässä tehdä. Kehittämistehtävä kuvaa, miten ilmiöön pohjautuvaa toimintaa voi järjestää osallistavasti, luovuutta, elämyksellisyyttä ja aistillisuutta mahdollistaen.

Kehittämistehtävä antaa yhteistyöpäiväkodille esimerkin monipuolisen elämyksellisen toiminnan järjestämisestä, millaisia elementtejä ja menetelmiä toiminta voisi sisältää ja miten huomioida lasten aloitteet ja kokonaisvaltainen oppiminen. Yhteiskunnallisella tasolla kehittämistehtävä herättää keskustelua lapsilähtöisestä monipuolisesta pedagogiikasta ja erityisesti taidekasvatuksen järjestämisestä alle 3-vuotiaalle. Opinnäytetyöni on julkinen, joten se on hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Kehittämistehtävän tuokioiden kuvaus, runsas kuvitus sekä liitteissä saatavilla olevat toimintasuunnitelmat ja ohjeet tarvikkeisiin mahdollistavat työn toistamisen sellaiseen tai sovellettuna. Työni korostaa lapsilähtöisyyttä ja tuokiot ovat suunniteltu juuri tietyille kuuden lapsen ryhmälle, joten jatkokäytössä on kasvattajien huomioitava oman lapsiryhmänsä tarpeet, kiinnostusten kohteet ja aloitteet.

6.1 Toimintamenetelmät

Kehittämistehtävässä näkyy, että pedagogisessa toiminnassa voi yhdistää laaja-alaisen oppimisen muotoja soveltaen ja yhdistellen. (OPH 2022: 42) Kehittämistehtävä kuvaa yhtä tapaa yhtä projektia, jonka pääosassa on ilmaisun monet muodot, vaikkakin laaja-alaisen oppimisen monet muodot tulevat esille. Kehittämistehtäväni pohjautuu varhaiskasvatuksessa vallitsevalle oppimis- ja lapsikäsitteelle. Lapsi on keskeinen aktiivinen toimija ja oppiminen kokonaisvaltaista. (OPH 2022: 21–22, Heikkinen: 13, Rusanen ym.:46–47.)

Kehittämistehtävän aihe tähdet syntyivät lasten kiinnostuksesta valoihin ja varjoihin sekä innostuksesta aiempaan pitämään tuokioon ryhmässä, jonka teemana olivat tähdet. Toisessa ryhmässä päiväkodissa on ollut avaruus- projekti käynnissä samaan aikaan ja ryhmässä, jossa kehittämistehtävän pidän, oli syksyn vallitseva teema kehoillisuus, joten työni tukee myös näitä teemoja. Lapset ovat innoissaan usein musiikista ja kädentaidoista erityisesti maalaus usein innostaa lapsia, joten näitä elementtejä hyödynnän samalla tuoden ehkä hieman jotain uutta ja erilaista lapsille. Kasvattajat ryhmässä toivoivat kädentaitoja ja kuvallista ilmaisua tuokioihini. Kuvallisen ilmaisun menetelmien mukaan ottamista tukee myös Karvin (2019) raportti. Aiemmin olen, tämän ryhmän, lasten kanssa toteuttanut mm. maalausta, taikataikinaa ja asioiden etsimistä salissa, tästä kuitenkin on aikaa. Tuiki tuiki-tähtönen laulu on lapsille tuttu, joten valitsin sen alku- ja lopetuslauluksi tuokioihini, tämä on myös selkeä merkki lapsille toiminnan alkamisesta ja loppumisesta. Päiväkodissa sen musiikkipainotteisuus näkyy vahvasti ryhmän arjessa. Päiväkodissa on myös monipuolisesti toimintaa muskareista, retkiin, jumpista, aisti- ja tiedeleikkejä, sekä kädentaitoja. Päiväkodissa huomioidaan hyvin lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

Varhaiskasvatuksen kentällä havaintojeni mukaan yleisesti on usein käytäntö tuokioiden jaotteluista esimerkiksi jumppa, kuvataide- ja musiikkituokiot. Opinnäytetyössäni haastan hieman tätä totuttua käytäntöä. Opinnäytetyössäni lähestyn tuokioita näkökulmasta, jossa olen yrittänyt tähän neljään kertaan valita mahdollisimman monipuolisesti teemaan sopivaa kehollista kokonaisvaltaista tutkivaa innostavaa taiteellista toimintaa. Käytän toimintamenetelminä kuvataiteellisia, musiikillisia ja aistillisia menetelmiä kuten muovailua ja maalausta ja askartelua. Tuotokset eivät ole työssäni merkityksellisiä vaan tutkiminen, tekeminen ja luominen. Toiminnan havaitseminen ja raportointi on yksi toimintamenetelmäni opinnäytetyössä sekä tapa arvioida työtäni.

6.2 Toiminnan tavoitteet

Opinnäytetyön puitteissa minulla ei ole mahdollisuutta toteuttaa laajempaa työtä, vaan kehittämistehtävä on yksi esimerkki tämäntyyppisestä toiminnasta ja innostaa toteuttamaan tämänkaltaista toimintaa varhaiskasvatuksessa. Annan kehittämistehtävään osallistuville lapsille mahdollisuuden kokea elämyksellisiä hetkiä, aistielämyksiä ja turvallisen ilmapiirin oppia. Lapset saavat mahdollisuuden toimia luovasti ja käyttää mielikuvitusta sekä antaa monipuolista ja rikasta pedagogiikkaa sekä sitä edistävän oppimisympäristön.

Toimintani tavoitteet ovat lapsilähtöisyys, elämyksellisyys ja luovuus ja aistillisuus. Luovuuteen, elämyksellisyyteen ja aistillisuuteen pyritään aistillisilla, kokonaisvaltaisilla, kehollisilla taidekasvatuksen menetelmillä, joten myös taidekasvatuksen menetelmiin ja taiteelliseen tekemiseen tutustuminen ovat yksi tavoite. Toiminnan kautta tavoitellaan eri taiteen muotoihin ja menetelmiin tutustumista monipuolisesti, menetelminä mm. muovailu, maalaus. askartelu. Tiedekasvatuksen näkökulmasta tavoitteena on tähti-ilmiöön tutustuminen valot, varjot, ja muoto. Toiminnalla mahdollistan elämyksellisiä aistillisia kokemuksia, kehollisuutta ja aistillisuutta käyttäen. Tuokioissa pyritään myös kehitystason mukaiseen kielellisen kehityksen tukemiseen ja perusmotoriikan taitojen tukemiseen. Tuokioissani annan mahdollisuuden kehitystasolle sopivaan luovaan ja taiteelliseen tekemiseen. Yksi tärkeä tavoite on myös lapsilähtöisyys ja osallisuus, joka toteutuu lasten aloitteiden ja kiinnostuksen kohteiden huomioimisena suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kehittämistehtävässäni annan lapsille mahdollisuuden vaikuttaa oppimisympäristöön ja toimintaan, kuten aiheen valinta ryhmän kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteeni perustuvat varhaiskasvatussuunnitelmaan perusteisiin, ja ammatilliseen tutkimustietoon. Jokaiselle toimintakerralle on myös erikseen määritellyt tavoitteet. Nämä

toimintakertojen tavoitteet ovat lyhyen hetken tavoitteita. Ensimmäisen kerran tavoitteet ovat ilmiöpohjaisen oppimisen ja tiedekasvatuksen näkökulmasta: erilaisiin tähtiin tutustuminen, tähti muotona, sekä valot ja varjot. Aistillisuutta ja luovuutta herättää aistien erityisesti näköaistin herättely, valoilla, varjoilla, väreillä, kimalluksella. Perusmotoriikkaa ja käsien motoriikkaa harjoittaa vapaa liikkuminen tilassa tähtiä etsien ja niihin tarttuminen. Lapsilähtöisyyteen ja luovuuteen pyritään tällä kerralla antamalla lapsille aikaa ja vapaus tutkia salia rauhassa koko keholla aistien. Toisen toimintakerran tavoitteet ovat tähteen muotona tutustuminen tiedekasvatuksen näkökulmasta sekä aistillisuuden näkökulmasta tuntemalla. Taikinan muovailu mahdollistaa luovuuden ja aistillisuuden erityisesti tunto, mutta myös näkö- ja makuuainin kautta. Muovailu tukee perusmotoriikkaa harjoittamalla käsien motoriikkaa. Muovailu menetelmänä mahdollistaa yhden taiteelliseen menetelmään tutustuminen ja luovuuden mahdollistaa vapaa muotoilu ja taikinan tutkiminen, lapsi saa valita tapansa muovailuun ja tutkia taikinaa itse, tähden muovailu ei ole tärkeintä ja tämä tukee myös lapsilähtöisyyttä. Kolmannella kerralla tiedekasvatuksen tavoitteet toteutuvat tutustumalla maalaukseen menetelmänä sekä maaleihin ja siveltimiin ja eri maalaustekniikoihin. Luovuuden, mielikuvituksen ja lapsilähtöisyyden mahdollistaa lasten vapaus maalata valitsemillaan tekniikoilla, ja väreillä. Aistillisuus toteutuu näköaistin kautta, eri värien kautta mm. ja kuuloaistin herättely musiikilla. Perusmotoriikkaa, kehollisuutta ja kokonaisvaltaisuutta tukee maalaamisen tapahtuminen seisten ja liikkuen. Neljännen toimintakerran tavoitteet poikkeavat hieman sillä tavoitteena on toiminnan päättäminen ja tunnehallinta- ja käsittely- aistipullon toimissa rauhoittumisvälineenä myöhemminkin. Neljännellä toimintakerralla korostuu aistillisuus, näkö-tunto- ja kuuloaistien herättely, aistipusseilla ja aistipulloilla.

6.3 Toiminnan kuvaus

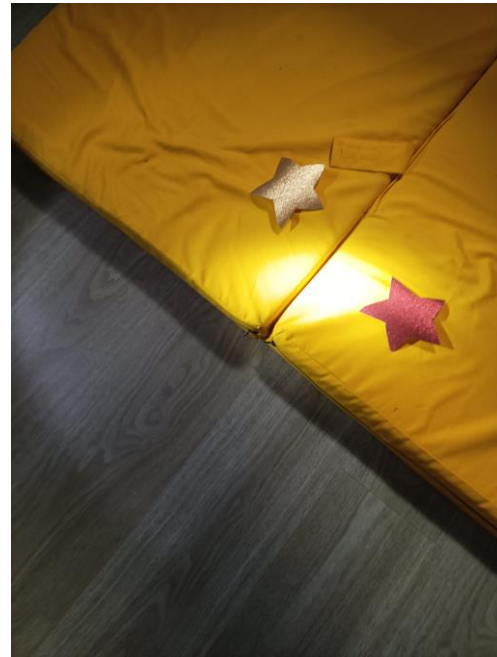
Tässä luvussa kuvaan toimintaani, kerron omiin huomioihini perustuen mitä jokaisella toimintakerralla tapahtui. Kuvauksen keskiössä ovat lapset, heidän toimintansa, tunnelmansa ja oivalluksensa. Kuvaan seuraavaksi toimintatuokio kerrallaan havaitsemiani huomioita tuokioista, lasten toiminnasta. Toiminta on toteutettu yhteistyöpäiväkodin tiloissa. Osa tarvikkeista on itse hankkimiani, osa päiväkodin välineitä ja materiaaleja. Toiminnan kuvauksessa näkyy ammatillinen yhteistyö yhteistyöpäiväkodissa, kasvattajien kommenttien muodossa. Lisäksi dokumentoinnin tukena on ottamiani kuvia toiminnasta.

6.3.1 1.Toimintakerta: Tähtijahti

Kuva 7. Ensimmäistä toimintakertaa varten aseteltuja tähtiä ja huiveja. Elina Kokko.

Ensimmäisellä toimintakerralla ihastelimme lasten kanssa erilaisia tähtiä. Siirtymätilanteitten takia lapset tulivat saliin jo, kun valmistelin salia ja osallistuivatkin asettelemaan tähtiä paikalleen ja aloittivat jo tutkimisen ja ihmettelyn mitä mahtaa tapahtua. Kun kaikki oli paikallaan, keräsin lapset salin toiseen pätyyn kasvattajan ja opiskelijan kanssa. Aloitin näyttämällä tähden kuvaa ja kysymällä mikä tämä on ja kerroin että yhdessä teemme nyt 4 kertaa tähtijuttuja. Kysyin lapsilta tähden väriä ja tähänkin tuli vastaus. Laskimme sakarat ja pohdimme ovatko sakarat teräviä. Lauloimme tuiki tuiki täh-tösen tehden käsistä samalla "tähtiä". Laulun jälkeen kerroin, että nyt saa lähteä etsimään tähtiä. Salissa oli hieman hämärää jo tässä vaiheessa ja näytin ja annoin lapsille taskulamput avuksi etsintään. Taskulamppuja ei riittänyt samanaikaisesti kaikille niin niitä täytyi vuorotellen jakaa ja odottaa kärsivällisesti omaa vuoroa. Lapset menivät tunnelin läpi saliin etsimään erilaisia tähtiä. Lapset tutkivat salia ihmetellen ja innokkaasti. Taskulamppuja täytyi valvoa, jotta jokainen sai käyttää vuorollaan. Lapset halusivat välillä aikuisen apua ja sylissä katsella korkeammalla olevia tähtiä. Valoja ja varjoja tutkitiin tähtiä ja taskulamppuja liikuttamalla. Taskulampuilla tutkittiin minkävärisiä tähdet ovat, hohtavatko ne, kimaltavatko. Tutkimme salissa missä on valo ja valotähtiä. Vertailimme tähtien kokoja, mikä oli pieni ja mikä iso ja pyysin lapsia osoittamaan, mikä heidän mielestään on iso, mikä pieni. Lapset innoissaan yleensäkin arjessa painavat valokatkaisimia, nyt sai luvan kanssa tutkia, miten näkyvät tähdet ja taskulamppujen valo, kun valot ovat päällä, lapsista hämärässä oli mukavampaa tutkia salia.

Kuva 8. Lapsi ihastelemassa tähteä taskulampulla. Elina Kokko

Kuva 9. Taskulampulla ympäristön tutkimista ja tähtien etsimistä. Elina Kokko

Yksi lapsista alkoi kerätä tähtiä eräälle pöydälle, jossa tähtiä ja valoja oli tarpeeksi ja tästä ideasta lähti ajatus kerätä kaikki tähdet pöydälle. Lapset tutkien ja ihmetellen alkoivat tuoda tähtiä pöydälle, osa useamman kerralla osa yksitellen, osa valikoiden esimerkiksi vain tietyn värisiä tähtiä. Yhdellä lapsella oli oma kuljetustekniikka. Hän keräsi muovisia pieniä tähtiä housuihinsa ja housuja pidellen kuljetti pöydälle. Näytin lapsille, että paidan helmaan voisi laittaa tähtiä ja niin kuljettaa niitä, mutta tämä ei innostanut lapsia. Valoja lapset eivät kuljettaneet pöydälle, mutta kiinnostuen kyllä katselivat valoja salissa ja käsin tutkivat pöydällä jo olleita valoja. Kehotin lapsia katsomaan ovatko kaikki tähdet nyt pöydällä ja kun suurin osa oli, lukuun ottamatta seinällä ja korkealla olevista tähdistä kokoontuimme pöydän ääreen.

Kuva 10. Lapsi katselemassa löydettyjä tähtiä pöydän ääressä. Elina Kokko.

Katselimme, millaisia tähtiä oli löytynyt ja hieman laskimme niitä. Taskulamput olisivat vielä kiinnostaneet lapsia, mutta nostin ne sivuun, jotta saimme yhdessä lopetettua tuokiomme. Kellopelillä lapset saivat vuorotellen soittaa tähtiääniä, jonka jälkeen itse soitin tuiki tuiki tähtösen, jonka jälkeen yhdessä lauloimme tuiki tuiki tähtönen ja päätimme tuokion.

Kuva 11. Löydettyjä tähtiä pöydällä ihasteltavana. Elina Kokko.

Kuva 12. Kellopelillä tähti- äänien soittelua tuokion lopussa. Elina Kokko.

6.3.2 2. Toimintakerta: Taikinatähdet

Kuva 13. Tarvikkeet valmiina tuokiota varten. Elina Kokko.

Kuva 14. Taikataikina ja tähtimuotit leipojia odottamassa. Elina Kokko.

Toinen toimintakerta alkoi lasten odottaessa salissa leikkiessä, kun valmistelin ruokasalin. Innostuneina lapset odottivat pääsevänsä toimintaan ja seurasivat valmisteluitani. Kun olin asetellut kaiken valmiiksi pyysin lapset pöydän ääreen ja he tulivat innokkaasti. Kun kaikki istuivat pöydässä kerroin, että taas teemme tähtijuttuja yhdessä. Pöydällä oli edelliskerran tähtiä, joita lapset saivat tutkia, ja katsella ja näytin lapsille kuvia toiminnasta. Lapset iloisina katselivat kuvia ja osoittelivat niitä ja toistivat sanoja kuten ”tähti” ja ”lamppu”. Sitten kerroin, että teemme tänään tähtiä. Ensin lauloimme tuiki tuiki tähtösen. Tämän jälkeen jaoin jokaiselle lapselle taikinapalan ja osa innokkaasti tarttui jo myös muotteihin. Muotteja oli kolmea erilaista ja erilaisia paperitähtiä innoittajina. Puhuin lapsille, että esimerkiksi voisivat nämä olla hiekkaisia meritähtiä. Annoin ideoita lapsille, ja jokainen sai tehdä haluamansa laisen tähden. Lasten puhetaito ei riitä kertomaan oliko tähdet heidän mielestään hiekkaisia meritähtiä, vai mitä, mutta jokainen innokkaasti muovaili ja eri tavalla innostui taikinasta. Osa kiinnosti enemmän itse taikina tai sen maistelu, osaa enemmän tähtimuotit, osaa kauliminen osaa taikinan tunnustelu ja pyörittely käsissä.

Kuva 15. Pullan leipomista taikinasta. Elina Kokko

Kuva 16. Taikinan taputtelua toimintatuokiolla. Elina Kokko

Kuva 17. Lapsi kaulimassa taikinaa toimintatuokion alussa. Elina Kokko

Lapset eivät olisi malttaneet odottaa, että saivat taikinaa käsiinsä. Rauhoittelin heitä sanoen, että kukin saa kyllä taikinaa. Harjoittelimme myös muottien ja kaulimen jakamista sekä oman vuoron odottamista aikuisen avulle. Lapset tarvitsivat eniten apua taikinan saamiseksi tarpeeksi ohueksi ja tasaiseksi, jotta tähden sai kuivumaan ja talteen. Tuokiossa, ei ollut lopputulos tärkeintä. Pysin siihen, että jokainen saisi yhden tähden leivinpaperille, kuivumaan, jotta se jää muistoksi. Jotta tähti saadaan kuivumaan ja se kuivuu, tähden täytyi olla jonkin verran ohut ja tasainen. Tuokiossa keskeisintä kuitenkin oli muovailu, tunnustelu ja luova tekeminen taikinalla. Lapset pyörittivät taikanasta palloja ja pötkylöitä, tekivät muoteilla hienoja kuvioita taikinaan, maistelivat taikinaa ja ihastelivat muiden töitä, itse tähtien lisäksi. Kuivumaan laitettut tähdet aikuisen avustuksella kaulittiin ja irrotettiin kuivumaan, painaminen sujui hyvin. Jokainen lapsi innokkaasti muovaili ja keskittyminenkin riitti melko kauan. Tuokion aikana ihasteltiin myös taikinaa eri näkökulmista, kuten miltä näyttää, kun taikinasta irrotetaan tähti, miltä kolo näyttää. lapset osasivat näyttää, kun he ovat valmiita, muutama olisi vielä ehkä pidempään jatkanut muovailu. Vuorotellen lapset pääsivät käsipesulle. Tuokion loppuksi lauloimme tuiki tuiki tähtösen, josta siirryttiin käsipesulle ja seuraaviin juttuihin.

Kuva 18. Muotilla painettuja tähtikuvioita taikinassa tuokion aikana. Elina Kokko.

Kuva 19. Lapsi painamassa taikinaa tähtimuotilla. Elina Kokko.

Kuva 20. Valmiita taikinatähtiä kuivumassa leivinpaperilla. Elina Kokko.

6.3.3 Tähtimaalaus

Kuva 21. Toimintatuokiota varten valmisteltu tila. Maalauspaperi ja maalaustarvikkeet valmiina pieniä maalareita varten. Elina Kokko.

Kolmannella toimintakerralla maalasimme tähtitaivasta vesileikkihuoneessa. Lapset saivat maalata seisten, sillä paperi oli asetettu seinälle. Väreinä oli musta, sininen, keltainen, valkoinen. Maalausvälineinä pensseli ja omat kädet, kaikki tekniikat oli sallittu. Kerta aloitettiin siirtymällä maalaushuoneen eteen, jossa kerroin, että tänään taas tehdään tähtiä, maalataan tähtitaivas. Muistuttelin myös mitä tehtiin viime kerralla, lapset vastasivat tähtiä, ja muistuttelin, että teimme taikinätähtiä. Lauoimme tuiki tuiki tähtösen, jonka jälkeen laitettiin maalaussuojaessut päälle. Siirryttyämme maalaushuoneeseen lapset alkoivat heti osoittaa, mitä värejä haluavat ja hamuamaan pensseleitä. Lapset jakautuivat tasaisesti paperille ilman ohjeistuksia, jokainen löysi oman paikan. Lapset tekivät osin yhdessä ja osin vierekkäin. Yksi lapsista enemmän keskittyi omaan työskentelyyn, kokeillen eri tekniikoita pensselillä, töpöttelyä, pitkää yhtenäistä liikettä ja kokeilemalla ja sekoittamalla eri värejä. Taustalla soi klassista musiikkia, mikä valittavan huonosti kuului huoneeseen, mutta tämä ei haitannut keskittymistä.

Kuva 22. Lapsi keskittyneenä maalaamassa siveltimellä ja tutkimassa värien sekoittumista. Elina Kokko

Olin näyttänyt pensselillä ilman maalia erilaisia liikkeitä, mitä pensselillä voi tehdä. Lapset innokkaasti kokeilivat. Kun yksi kohta paperia täyttyi maalista, kehotin lapsia siirtymään paperilla, ja he siirtyivätkin. Paperin lisäksi seinän kaakeli täyttyi mustan, keltaisen, valkoisen, sinisen, harmaan, turkoosin eri sävyistä, mutta se ei haittaa, sillä seinän saa helposti puhdistettua. Eräs lapsista sai käsiinsä vahingossa maalia ja tuli näyttämään sitä harmissaan minulle, mutta laitoin omaan sormeeni maalia ja sormen paperille niin harmitus lähti ja lapsi ”puhdisti” kätensä paperille ja ihasteli jälkeä. Tästä toinen lapsi innostui ja laittoi kätensä paperille ja paperille syntyi pieni kädenjälki.

Kuva 23. Lapsi innokkaasti kokeilemassa, millainen jälki omasta kädestä paperiin jää. Elina Kokko

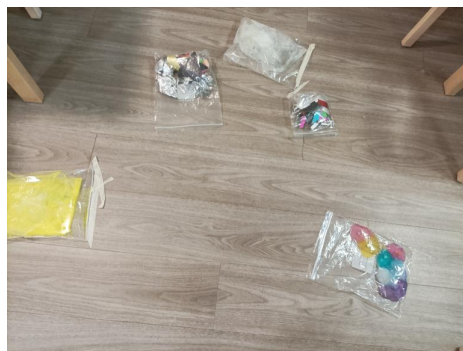
Kuva 24. Kädellä innokasta maalaamista hieman ohi jo paperin. Elina Kokko

Kolme viidestä lapsesta yksitellen n. 15 min maalaamiseen jälkeen ilmoitti olevansa valmis. Lapset sanoivat valmis ja laskivat pensselit paikalleen ja jäivät seuraamaan kahden lapsen maalaamista kiinnostuneena. Lapsille keroi, että nyt on aika lopettaa, otin heiltä pensselit talteen ja kuului pientä murinaa, mutta nämäkin lapset olivat tyytyväisiä ja katselivat maalausta tyytyväisinä. Nämä kaksi olisivat mielellään jatkaneet maalaamista ehkä pidempäänkin, mutta 20 min jälkeen lopetimme yhteisesti tuiki tuiki tähtönen laululla ja siirryimme käsipesulle. Tuokion jälkeen kuuntelimme vielä klassista musiikkia yhdessä vapaan leikin aikana.

Kuva 25. Valmis maalaus kuivumassa seinällä. Lasten näkemys tähtitaivaasta tällä toimintakerralla. Maalauksessa näkyy värien sekoittamisen lopputulos ja ikuistettuna myös lasten kädenjälkiä. Elina Kokko.

6.3.4 Aistipullot- ja pussit

Kuva 26. Aistipulloja ja aistipullojen tarvikkeita valmiina tuokiota varten. Elina Kokko

Kuva 27. Aistipussit kiinni lattiassa odottamassa pieniä aistijoita ja tutkijoita. Elina Kokko

Neljännellä toimintakerralla laitoin pöydälle valmiiksi aistipullot ja aistipullojen tarvikkeet ja aistipussit lattialle lasten seurattessa toimiani salista. Aistipullolla tässä tarkoitan aisteja herättävää muovista pulloa, jossa on erilaisia asioita. Aistipullo herättelee näkö- ja kuuloaistia ja pullon heiluttelu ja aineiden liikkumisen seuraaminen pullossa voi rauhoittaa. Minun valmistamissani pulloissa oli kiinteitä asioita ja osassa nestettä, herättämään aisteja eri lailla (kuva 26). Lasten kanssa teimme nestettä sisältävät pullot kuvat

(31–32). Aistipussi on tunto- ja näköaistia herättävä muovipussi kiinni lattiassa, joka sisältää erilaisia asioita (kuvat 27–29). Liitteessä 3 on ohjeet sekä aistipulloihin, että aistipusseihin.

Lapset tulivat innoissaan ja kerääntyivät lattialle piiriin kanssani. Kerroin että tänään on viimeinen toimintakerta. Lauloimme tuiki tuiki tähtösen, jonka jälkeen lapset pääsivät tutkimaan lattialla olevia aistipulloja. Pussit, joissa oli nestettä eivät kovin innostaneet lapsia. Eri väriset limat kiinnostivat ja paperisilppu sekä paperiset tähdet. Lapset tuntuivat lähinnä ihastelevan eri värejä, varsinaisen tunnustelun sijaan. Lapset yrittävät avata pusseja ja tukia pusseja myös suulla.

Kuva 28. Lapsi kokeilemassa saippuavettä sisältävää aistipussia toimintatuokiolla. Elina Kokko.

Pussin, joka oli täynnä värikästä paperisilppua, lapsi sai auki ja kaatoi silppua lattialle ihasteltavaksi ja tutkittavaksi. Kaikki lapset innostuivat tästä kovasti. Lapset yhdessä tutkivat paperisilppua ja leikkivät silpulla sitä tunnustellen ja keräten takaisin pussiin.

Kuva 29. Kädessäni lasten avaama pussi täynnä värikästä silppua. Lapsi keräämässä silppua pussiin. Elina Kokko.

Siirryimme seuraavaksi pöytään ja lapset saivat aistipulloja tutkittavaksi ja helisteltäväksi. Lapset pitivät erityisesti pulloista, joissa oli muovisia tähtiä, ja pullosta, jossa oli riisiä tähtien lisäksi. Kerroin, että voimme tehdä nyt omat aistipullot, mallikappaleet olivat olleet lapsilla tutkittavana ja näytin vielä niitä. Lapset innokkaasti ja malttamattomina odottivat omaa vuoroaan valita aarteet pulloihin.

Kuva 30. Lapsi ravistelee tähtipulloa edessään myös nestettä sisältävä tähtiaistipullo. Elina Kokko.

Lapset ihastelivat kovasti aistipullojen tarvikkeita, erityisesti kimalteet ja helmet kiehtoivat heitä. Lapset saivat vuorollaan kanssani laittaa pulloon ensin valitsemansa väristä kimalletta, sitten muutaman helmen ja tähtiä ja halutessaan vielä paljetteja, joita oli kahta väriä. Aarteiden laittamisen jälkeen lisäsin pulloihin vettä ja vauvaöljyä. Lapset innokkaasti osoittivat kimalteen väriä ja kovasti pitivät etenkin helmien pudottamisesta pulloihin. Eräs lapsi tutki mielummin tarvikkeita ja innostui helistelemään tarvikkeita niin, että helmiä ja paletteja levisi lattialle ja pöydälle. Lapset pitivät kovasti, että aarteita oli pöydällä. He keräilivät ja tutkivat niitä oikein innokkaasti. Kaikki lapset eivät olleet niin innokkaita pullon tekemisessä, mutta tarvikkeet ja yhdessä tekeminen innokkaasti. Kaikki istuivat rauhassa paikallaan ja seurailivat mitä tapahtuu. Osa lapsista malttoi paremmin odottaa vuoroaan kuin toiset. Rauhoittelin, että jokainen saa kyllä oman pullon. Lapset joutuivat myös odottamaan, että toiminnassa mukana ollut kasvat-taja sai liimattua korkit valmiisiin pulloihin. Lapset olivat kovin tyytyväisiä ja iloisia, kun saivat omat pullot käsiinsä ja helistelivät niitä innokkaasti. Kun kaikki olivat saaneet pul-lonsa valmiiksi, lauloimme tuiki tuiki tähtösen, ja kerroin lapsille, että tämä oli viimeinen kerta. Lapset lähtivät innoissaan pullot käsissään viemään niitä omiin lokeroihinsa.

Kuva 31. Yhden lapsen valmis violetin sävyinen aistipullo. Elina Kokko.

Kuva 32. Toinen lapsi tutkimassa omaa aistipulloaan. Lapsi havainnoimassa miten tähdet pullossa liikkuvat. Elina Kokko.

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Eettiset kysymykset ovat keskeisessä roolissa, kun tehdään lasten kasvatukseen liittyvää opinnäytetyötä. Alaikäisten kanssa toimiessa on huolehdittava erityisen tarkkaan tutkimuseettisistä periaatteista. Lasten huoltajilta kerätään luvat erikseen osallistumisesta sekä siitä, että voiko lasten töitä/toimintaa kuvata siten, että lapset ovat anonymisoituja, etteivät lapset ole tunnistettavissa. Alaikäisiltä osallistujilta on kerätty huoltajien suostumukset kirjallisena. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019: 9–10.) Suullisesti on kerätty myös henkilökunnalta luvat käyttää heidän palautteitaan anonymoineina opinnäytetyössäni. Luvat säilytetään asianmukaisesti ja tietoturvallisesti. Osallistuvat lapset on valittu yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa, koska opinnäytetyön puitteissa ei ole mahdollista suorittaa koko lapsiryhmälle toimintaa. Mikäli henkilökunta haluaa antaa kommentteja tai mielipiteitä kehittämistehtävän toiminnasta, niin nekin ovat anonymisoituja.

Päiväkodin yksikköä ei mainita, koska kehittämistehtäväni on vain yksi esimerkki kyseisestä toiminnasta. Päiväkodin nimettä jättäminen suojaa myös opinnäytetyöhöni osallistuvien anonymiteettia. Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Koska alle 3-vuotiaat eivät voi kehitystasoonsa nähden ymmärtää olevansa osa opinnäytetyötäni huoltajien suostumus ja ymmärrys on äärimmäisen tärkeää. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019: 9–10.) Lapsille olen heille ennestään tuttu henkilö ja heille toiminta näyttää tavanomaisena toimintana päiväkotipäivän sisällä. Opinnäytetyöni ei sisällä observointia, haastatteluja tai kyselyitä vaan kuvausta toiminnasta. Henkilökunta voi antaa suullisesti palautetta ja, koska osallistuvat lapset eivät pysty juurikaan tuottamaan puhetta kerään heiltä palautetta työstäni heidän eleitään ja toimintaansa tarkkailemalla. Lasten töitä ei arvioida eikä arvostella, eikä toiminta ole tuotoskeskeistä. Tiedotin päiväkotia ja huoltajia opinnäytetyöstäni sekä pyysin yksikön johtajalta luvan suorittaa opinnäytetyöni kyseisessä yksikössä. Olen myös pyytänyt yksikön johtajalta luvan kuvata tiloja, välineitä ja asetelmiani ennen ja jälkeen toimintaa.

Opinnäytetyöni on toteutettu hyvien tieteellisten menetelmien ja hyvien tieteellisten käytänteiden mukaisesti. Hyviin tieteellisiin periaatteisiin kuuluvat rehellisyys, arvostus, vastuullisuus ja luotettavuus. Näiden käytänteiden mukaisesti olen tiedottanut osallistujien vanhempia työstäni sekä päiväkodin kasvattajia. Opinnäytetyöni kirjallisessa osalli-

suudessa olen myös huomionut lähteiden käytön ja lähdeviitteiden käytön kautta vastuullisen rehellisyyden ja luotettavuuden, sekä muiden työn arvostamisen. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa 2023 2023: 11–12.) Opinnäytetyön raporttiosuudessa luotettavuus näkyy lähteiden asianmukaisen merkitsemisen lisäksi lähdekritiikissä. Lähteitä valittaessa olen pyrkinyt valitsemaan ensisijaisia eli primaarilähteitä, alan asiantuntijoiden julkaisuja eli auktoriteetiltaan vahvoja lähteitä sekä mahdollisimman tuoreita lähteitä. (Vilka & Airaksinen: 72–73).

Hyvien tieteellisten käytänteiden mukaisesti toisten työtä arvostaen selvitin lisäksi musiikin käyttöoikeuksia, koska käytän musiikkia käytännön toteutuksessa kehittämistehtävässä. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa 2023 2023: 11–12). Käytetyn musiikin käyttö tässä yhteydessä: Tekijänoikeuslain 21 artiklan mukaan teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti opetuksen yhteydessä. Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, mikäli tilaisuudessa teosten esittäminen ei ole pääosassa, eikä tilaisuus ole ansiotarkoituksessa järjestetty. (Tekijänoikeuslaki 1961)

7 Yhteenveto

7.1 Arviointi

Opinnäytetyön ja kehittämistehtävän arviointi pohjautuu pitkälti itsereflektioon. Opinnäytetyöhön osallistuneiden arvio toiminnasta huomioidaan kehitystason mukaisesti tulkitsemalla lasten eleitä, ilmeitä ja puhetta. Yhteistyötaho osallistui myös toiminnan arviointiin. Päiväkodin kasvattajat sekä opiskelija antoivat palautetta toiminnasta toimitatuokioiden jälkeen.

Kasvattajien palautteessa näkyi arvostus ja innostus luoda toimintaa ehkä hieman eri tavalla kuin aiemmin. Ennen kaikkea eri materiaalit ja elementit kiinnittivät kasvattajien huomion. Kasvattajat kiinnittivät huomiota, miten runsas materiaalin määrä innosti lapsia ja herätti luovuutta eikä vaikuttanut negatiivisesti turvallisuuteen. Pienten lasten kanssa on erityisen tärkeää huolehtia materiaalien turvallisuudesta esimerkiksi sen suhteen, että lapset tutkivat ympäristöä myös laittamalla suuhun asioita. Ensimmäisen tuokion jälkeen kasvattaja kertoi pitäneensä toiminnan aistillisuudesta ja siitä, kuinka rauhallisesti toiminta sujui. Kasvattaja näki tietyn riskin ottaa paljon elementtejä toimintaan, mutta myös sen kannattavuuden ja sai tästä inspiraatiota omaan työhönsä. Kas-

vattaja kertoi, että toiminta oli mukavaa ja lapset selkeästi nauttivat toiminnasta. Erityisesti tällä toimintakerralla nousi esiin materiaalit. Kasvattaja piti ajatuksesta, että toiminnassa oli toisaalta paljon elementtejä toisaalta vähän. Salissa oli paljon ns. rekvisiittaa, mutta kuitenkin toiminta oli hyvin vapaamuotoista ja rekvisiittaa oli kaikki tähtiä eli samaa elementtiä.

Kuva 33. Ensimmäisen toimintatuokion tähtijahdin loputtua lapsia tutkistelemassa kerättyjä tähtiä. Elina Kokko

Toisen kerran taikinamuotoilua ja kolmannen kerran maalausta olin ohjannut lapsille myös harjoittelussani aiemmin syksyllä samassa ryhmässä. Kasvattajat pitivät näistä toimintamenetelmistä ja olivat iloisia, kuinka hyvin lapset olivat läsnä toiminnassa ja innokkaasti työskentelivät. Kasvattajia yllätti iloisesti riemunkiljahdukset maalaustuokion aikana sekä keskittynyt innokas taikinan muovailu.

Toiminta pääsääntöisesti sujui toimintasuunnitelman mukaan (liite 2) Ensimmäisellä toimintakerralla suunnitelmastani poiketen lapset olivat salissa heti, mikä johti kaoottisempaan aloitukseen, mutta toisaalta osallisuus vahvempi, sillä jo järjestelyssä ja asettelussa lapset läsnä. Pelkäsin toimintaa aloittaessa, että elämyksellisyys kärsii eräänlaisen yllätyksen ja ”vau”-elementin puuttuessa, kun lapset alusta asti näkivät mitä tapahtuu, mutta päinvastoin, lapset olivat ehkä vielä innokkaammin toiminnassa mukana ja erityisen läsnä, osallisina, kun he näkivät mitä on luvassa.

Osallisuus toteutui toiminnassa jo suunnitteluvaiheessa teeman ja menetelmävalintojen kautta. Lasten aloitteet huomioitiin toiminnan aikana hyvin. Esimerkiksi ensimmäisellä toimintakerralla salissa meitä oli 3 aikuista ja 5 lasta, joten aikuiset pystyivät hyvin tuke-

maan lapsia. Lapset saivat vapaasti tutkia tilaa. En ollut ennalta määrännyt mitään tiettyä tehtävää. Lapset vain saivat katsella ja ihastella valoja ja tähtiä. Lasten aloitteet huomioitiin hyvin, kuten tähtien kerääminen pöydälle. Eräs lapsi lähti keräämään tähtiä pöydälle, jossa niitä jo valoineen olikin. Tästä aloitteesta rohkaisin muitakin keräämään tähtiä pöydälle ja lapset innostuivat tästä, lisäksi se oli hyvä päätös tutkimiselle, kun keräänttiin pöydän ääreen tutkimaan, millaisia tähtiä löytyi. Lapsia kannustettiin tutkimaan ja kokeilemaan yhden lapsen idea kuljettaa tähtiä housuissaan, tätä jalostaen näytin, että paidan helmassakin voi kantaa tähtiä, mutta tämä ei lapsia innostanut. Lapset saivat elämyksiä, sillä he silminnähdessä olivat iloisia ja innostuneita ja ihastellen tutkivat tilaa. Lapset saivat liikkua ja harjoittaa myös hienomotorisia taitoja tarttuessaan erikokoisiin ja eri materiaalia oleviin tähtiin. Lapset saivat vaikuttaa tuokioon, ja sen sisältöön ja monipuolisesti tehdä, tutkia, ja ilmaista itseään. Neljännellä toimintakerralla nestemäiset pussit eivät oikein lapsia kiinnostaneet ainakaan tunnustella. Tunnustelun sijaan lapsia innosti enemmän eri värien ihastelu ja pussien avaaminen. Nestemäisiä pusseja en voinut lasten antaa avata, mutta paperisilppupussin annoin lapsen avata ja tästä tuli kaikkien lasten yhteinen kiintoisa leikki ihastella, tunnustella ja katsella eri väristä paperisilppua lattialla ja kerätä sitä pussiin.

Luovuuden toteutumisen arviointi on haasteellista, sillä luovuus voi tapahtua myös tekijän mielessä yksityisesti (Vygotsky 2004: 7–12). Taidekasvatuksen näkökulmasta tavoitteet monipuolisesta taiteellisesta tekemisestä ja kokemisesta täyttyivät. Tokikin täytyy muistaa rajattu aika. Useammat toimintakerrat olisivat mahdollistaneet monipuolisemman tekemisen samoin antaneet tilaa luovalle prosessille enemmän (Uusikylä: 35–37). Toisella ja kolmannella kerralla onnistui erittäin hyvin tavoite materiaali- ja välinekeskeisyyden välttämiseksi. Lapset saivat tehdä omannäköistään taidetta, luoda, tehdä ja kokeilla joskin neljän toimintatuokion ajallisissa rajoissa. Lapset saivat kokea moniaistillisia, esteettisiä ja taiteellisia peruskokemuksia jokaisella toimintakerralla, kokeilla, tunnustella ja luoda. (Rusanen ym: 26).

Kehitystasoisien mukaisen taidekasvatuksen järjestämisen tavoitteen onnistumista pohdin aistipullojen kohdalla. Lapset pitivät helmien ja tähtien pudottelusta pulloon, mutta itse pullon tekemisessä lapset tarvitsivat paljon aikuisen apua, jotta kaikki osaset saatiin pulloon ja ettei mitään menisi suuhun. Pohdin millaista tämä toiminta olisi eri ikäisten ja eri kehitystasolla olevien lasten kanssa. Pohdintaa herätti myös aistipussien houkuttelemattomuus, oliko kyseessä uutuuden ihmetys tai ujostus koskettaa ja tutkia tai miten olisi ollut vaikutusta, jos pusseissa olisi ollut erilaisia asioita.

Yleisesti ottaen tuokiot sujuivat hyvin kasvattajien mielestä ja omiin huomioihini perustuen. Lapset nauttivat toiminnasta ja saivat monipuolisia, aistillisia, elämyksellisiä kokemuksia ja mahdollisuuden tutkia ja toimia omien mielenkiintojen kohteidensa mukaan. Toiminnassa lapsi ja lapset olivat keskiössä.

Toiminnan päätavoitteiden, kuten taidekasvatuksen osa-alueiden lisäksi toiminta edisti lasten kielellistä kehitystä, sillä esimerkiksi sanat tähti ja lamppu päätyivät selvästi lasten sanavarastoon. Toiminnan aikana lapset myös harjoittivat ryhmässä toimimisen taitoa, sosiaalisia taitoja ja kärsivällisyyttä, kun heidän täytyi harjoitella oman vuoron odottamista ja asioiden jakamista kuten, taskulamppuja ja taikinamuotteja jakaessa. Mediakasvatuksen rooli nousi esiin sekä minun roolini toiminnan dokumentoijana, sillä lapset kovasti kiinnostuivat aina kun näkivät minun ottavan kuvia toiminnasta. Lapset halusivat olla mukana kuvien ottamisessa ja katselivat kuvia toiminnasta mielellään.

Vanhemmat olivat kovin innoissaan toiminnasta jo toiminnan alkuvaiheessa sekä pitkin toimintaa, kun heille raportoitiin toiminnasta päiväkirjatyypisesti ryhmän tapojen mukaisesti. Lapset myös odottivat, että saavat viedä kotiin tekemänsä taikinatähdet ja tähtipullot. Neljännen tuokion loputtua lapset iloisesti veivät pullot lokeroon ja odottivat kovasti niiden vientiä kotiin ja näyttämistä kotiväelle ja muille. Tämä toimintakerta erosi jonkin verran aiemmista, koska tässä oli hieman enemmän tuotoskeskeisyyttä.

Ajallisesti tuokioiden ajankohta oli aina iltapäivä, ja tämä herätti myös kasvattajassa ajatuksia, että se on hyvin hedelmällinen aika tuokioille, sillä lapset ovat juuri herättyään ja välipalan syötyään hyvin virkeitä ja avoimia toimintaan.

Toimintatuokioiden arvioinnissa ja toiminnan kuvauksessa näkyy, että kehittämistehtävän lapset nauttivat toiminnasta. Kehittämistehtävän toiminta saavutti sille annettuja tavoitteita, kuten elämyksellisyys, osallisuus ja taiteellinen ilmaisu. Toiminta oli lapsilähtöistä, sillä lapset olivat vaikuttaneet toimintaan jo suunnitteluvaiheessa ja myös vaikuttivat itse toteutukseen.

Kehittämisehdotuksena esittäisin yhteistyötaholle monipuolisten tuokioiden järjestämistä yhä edelleen, eri menetelmien, elementtien lisäämistä tuokioihin. Päiväkodissa on monipuolista toimintaa runsaasti, joten kannustan liittämään tämänkaltaista toimintaa mukaan jatkossakin sekä pohtimaan toimintatuokioiden kokonaisvaltaisuutta ja elämyksellisyyttä erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Kannustaisin myös jatkossa oppimisympäristöjen muokkaamiseen entistäkin enemmän niin, että lapset saisivat elämyksellisiä oppimisen mahdollisuuksia. Rohkaisisin käyttämään monipuolisesti päiväkodin

loistavia puitteita, kuten eri tiloja ja välineitä, sekä tuomaan uusia elementtejä toimintaan.

Yleisesti varhaiskasvatuksen kentällä olisi hyvä myös pohtia, miten halutut elementit toiminnassa nostetaan esiin elämyksellisyyttä ja muita tavoitteita tukien, esimerkiksi miten valaistuksella voidaan vaikuttaa. Myös muun ympäristön pelkistämällä huomio kiinnittyy paremmin haluttuun asiaan, kuten lelujen siistimisellä sivuun sekä neutraaleilla taustoilla, esimerkiksi pelkistetyn värisillä askartelualustoilla.

Yleisesti kannustan varhaiskasvattajia pohtimaan voisiko esimerkiksi niin kutsuttu musiikki- tuokio sisältää enemmän visuaalisia elementtejä, liikkumista tai kuvallista tekemistä. Onko tällainen tuokioiden teemoittelu oppimisen osa-alueiden mukaan enää tarpeellista? Voisiko tuokiot yhdistää toisiinsa yhteisellä teemalla. Pienten lasten kanssa kuvallinen tekeminen vaatii valmisteluaikaa, sekä tuokion päättyessä aikaa, sillä useimmiten pienten taiteilusta syntyy sotkua. On hyvä pohtia, miten nämä järjestelyt saadaan sujuvasti arjessa toteumaan ja pohtia monipuolisia toteutustapoja kuvalliselle ilmaisulle, kuten taiteen katselu ja luonnonmateriaalit. (OPH 2022: 44–46).

Opinnäytetyössäni eettinen työskentely ja luotettavuus onnistuivat, sillä päiväkodin kanssa sovimme asioista ja tiedotin kasvattajia opinnäytetyöstä. Huoltajilta keräsin luvat ja tiedotin opinnäytetyöstä sekä kerroin tuokioiden toiminnasta heille. Raportissa totesin hyvän tieteellisen käytännön mukaisia periaatteita. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa 2023 2023: 11–12.)

7.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni kehittämistehtävä on yksi esimerkki monipuolisen kokonaisvaltaisen tieteellisen toiminnan toteuttamisesta ja toteutumisesta. Lapset saivat aistillisesti ja keholtaan kokea ja tutkia kokonaisvaltaisesti. He saivat mahdollisuuden oppia kehitystasolle sopivasti (mm. Ahonen & Roos: 75). Ilmiöpohjaisen oppimisen periaatteet (Heikkinen 2021) näkyivät kehittämistyössä. Lapset olivat osallisina jo suunnitteluvaiheessa toiminnassa ja saivat tutkia valittua teemaa eri tavoin. Kehittämistehtävä osoittaa, että ilmiön tutkiminen monipuolisesti onnistuu ikä- ja kehitystasosta huolimatta. Ilmiöpohjainen oppiminen onnistuu myös rajatussa aikaikkunassa, kuten neljällä toimintakerralla. Toki näin rajattu aika asetti raamit toiminnalle. Tähtiteemaa olisi voinut tutkia vaikka kokonaisen toimintakauden ajan.

Kehittämistehtäväni osoittaa, että yhdessä tuokiossa on mahdollista toteuttaa monipuolista aisteja herättelevää toimintaa, joko yhtä tai useampaa menetelmää hyödyntäen. Tämänkaltainen toiminta tukee lasten luontaista kokonaisvaltaista tapaa oppia. (Heikkinen: 13, Rusanen 2014 ym.: 28, 46–47, Ahonen & Roos: 75). Kehittämistehtäväni näyttää, että on hyvä käyttää lapsille tuttujakin menetelmiä ja elementtejä, mutta myös tuoda uusia elementtejä ja monipuolisia kokemuksia heidän arkeensa (Rusanen ym.: 10–11). Ilmiöpohjaiseen oppimiseen pohjautuvan projektin voisi myös toteuttaa eri teemalla tai erilaisilla menetelmillä, joko taidekasvatuksen tai muiden oppimisen osa-alueiden pohjalta, lapsiryhmän kiinnostusten kohteiden ja tarpeiden mukaisesti. (Heikkinen 2021: 6–9, 12–13).

Luovuuden mahdollistaminen onnistuu, kun kasvattaja toimii luovuuden edistämisen periaatteiden mukaisesti, innostaen, kannustaen, ja rohkaisten. Lapsi ei pääse toteuttamaan luovuuttaan synnyttämään mitään uutta, mikäli hänelle ei siihen anneta tilaa. (Uusikylä 2022: 35–37).

Kehittämistehtävä osoitti, että alle 3-vuotiaille on mahdollista järjestää monipuolista, mielenkiintoista taiteellista toimintaa turvallisessa kehittävässä oppimisympäristössä. Karvin tutkimus, valitettavasti osoittaa tämänkaltaisen toiminnan olevan vähäistä (Repo ym.). Taiteellisen toiminnan suunnittelussa alle 3-vuotiaille on otettava huomioon turvallisuusseikat ja lasten kehitystaso kuten kehittämistehtäväni osoitti. Mikäli käytetään erilaisia askartelu- ja muita tarvikkeita, on huomioitava, että pienet tutkivat taitelijat eivät laita suuhun sinne sopimattomia aineita, tai tehdä materiaali myös maisteluun sopivaksi kuten taikataikina. Kasvattajien on otettava huomioon pienten lasten ominaiset tavat oppia, ja toimia taiteellisesti. (Ahonen & Roos:75–76, 175–179).

On myös muistettava pitää huoli, että taiteellisen toiminnan keskiössä tulisi olla lapsi. Luovassa toiminnassa itse toiminta on tärkeää ei niinkään lopputulos, tai yksittäinen tekniikka kuten mm. Pääjoki osoittaa (Pääjoki 2017: 18–20). Alle 3-vuotiaiden toiminnassa etenkin kuvallisessa tekemisessä tulee huomioida varata aikaa ja kasvattajien huomiota tarpeeksi, turvallisuuden takaamiseksi sekä lasten taiteellisen tekemisen tukemiseksi. Pienien kanssa täytyy myös hyväksyä ja huomioida mahdollisuus sotkuun, joten tuokion jälkeen on hyvä varata aikaa myös siivoamiselle ja esimerkiksi lasten vaatteiden vaihtamiselle. Monipuolinen tilojen käyttö sekä suojavaarusteet voivat helpottaa siirtymistä toiminnasta toiseen, tässä tarvitaan fyysisten puitteiden lisäksi kasvattajien kekseliäisyyttä oppimisympäristöjen luomisessa. (Repo ym: 76–79).

Oppimisympäristöjen merkitys oppimiselle ja toiminnan toteutumiselle on suuri. Luomalla innostavaa oppimisympäristöä ja muuttamalla totuttua oppimisympäristöä saadaan lapsille monipuolisia elämyksellisiä kokemuksia ja puitteet myös luovaan ja taiteelliseen toimintaan. Materiaaleja ja välineitäkin tärkeämpää on kasvattajien toiminta. (Ranta Samuli 2021:22–23). Kehittämistehtävän toiminta osoitti, miten tärkeää on toimia lapsilähtöisesti ja antaa aikaa ja tilaa lasten ihmettelylle ja tutkimiselle (Ahonen & Roos: 179, Hunter-Doniger 2021: 22, Heikkinen: 12–13, Pakanen 2019: 5).

Opinnäytetyöni aihe on monitahoinen ja sen rajallisuuden puitteissa kaikkia näkökulmia teemaan ei voi huomioida, joten lisäperehtymiselle aiheeseen jää monia mahdollisuuksia, kuten erilaisten taidekasvatusten muotoihin perehtyminen ja soveltaminen alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaan ja erilaisten ilmiöpohjaisen oppimisen muotojen pedagogisen toiminnan kehittäminen.

8 Pohdinta

Yleisesti varhaiskasvatuksen kentällä tekemiäni havaintojen mukaan, näkyisi olevan ajatus, että vanhemmille lapsille, kuin alle 3-vuotiaille on helpompaa järjestää monipuolista toimintaa. Tätä ajatusta todentaa myös Karvin (2019) raportti. Toki myös yli 3-vuotiaille lapsille tämäntyyppinen luova, taiteellinen, monipuolinen lapsilähtöinen toimiminen on yhtä lailla tärkeää. Vanhemmilla lapsilla myös ilmiöpohjainen oppiminen on hyvä tapa tutustua monipuolisesti lasten kiinnostuksen kohteisiin ja oppia eri asioita. Opinnäytetyössä toteutin kaikki tuokiot sisätiloissa, mutta jatkoa ajatellen ulkona ja luonnossa voisi myös toteuttaa monipuolista lapsilähtöistä rikasta pedagogista toimintaa, myös taidekasvatusta.

Tämä työ on vain yksi esimerkki yhdestä lyhyestä projektista. Ilmiöitä, joihin tarttua ja toimintamenetelmiä ja taidekasvatuksen menetelmiä olisi lukuisia erilaisia. Opinnäytetyöni puitteissa ei ole mahdollista luoda pitkäaikaisempaa projektia ja toiminta mallia tai selvittää pidempiaikaisia tuloksia. Neljä toimintakertaa ei kenenkään lapsen kohdalla voi luoda suuria muutoksia heidän kehityksessään tai oppimisessaan. Kuitenkin nämä neljä tuokiota osoittivat tämänkaltaisen toiminnan luovan lapsille elämyksellisiä aistillisia monipuolisia oppimisen kokemuksia.

Tämä opinnäytetyö kuvaa monipuolisen pedagogiikan ja lapsilähtöisyyden tärkeyttä taidekasvatuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Koska varhaiskasvatus tavoittaa paljon lap-

sia, laadukkaalla pedagogiikalla pystytään edistämään laajalti lasten hyvinvointia, samoin kun laadukkaalla taidekasvatuksella varhaiskasvatuksessa pystytään laajalti tarjoamaan lapsille taiteellisia kokemuksia. Varhaiskasvatuksen laadukkaalla pedagogiikalla pystytään tarjoamaan yhdenvertaisuutta edistäen monipuolisia elämyksiä ja oppimisen mahdollisuuksia lapsille, heidän taustoistaan riippumatta. (OPH:2022).

Tämä työ on puheenvuoro varhaiskasvatuksen pedagogiikalle ja taidekasvatukselle. Työni on yksi esimerkki monipuolisesta pedagogisesta taiteellisesta toiminnasta. Toivon että työni innostaa varhaiskasvatuksen nykyisiä ja tulevia ja miksei muitakin kasvatustammattilaisia pohtimaan lapsilähtöistä ja luovan taiteelliseen toiminnan järjestämistä. Varhaiskasvatuksessa taiteellisessa tekemisessä luodaan pohjaa lasten taiteellisille kokemuksille ja näkemyksille esteettisten peruskokemusten kautta (Rusanen ym.: 26–29). Taiteellinen tekeminen taas tukee luovuutta, joka on nyky-yhteiskunnassa tärkeä inhimillinen synnynnäinen ominaisuus. Luovuus on yhteiskunnan voimavara, mikä mahdollistaa uuden syntymisen. Yhteiskunnan kannalta on tärkeä tukea lasten luovuutta. (Rusanen ym.30–31, OPH 2019: 28–34, Vygotsky 2004: 7–12.)

Toivon kasvattajien innostuvan pohtimaan, minkälaista pedagogista toimintaa ja taidekasvatusta järjestetään ja mikä ilmiö ja menetelmät voisivat innostaa juuri kunkin ryhmän lapsia. Lapsen ja lapsiryhmän tulee aina olla toiminnan keskiössä (OPH 2022: 21–22).

Työni painottaa, että pedagogiikan tulee läpäistä kaikki toiminta varhaiskasvatuksessa. Työni kautta nostan esiin keskustelua pedagogiikasta varhaiskasvatuksesta ja niin kutsutuista tuokioista. Rohkaisen kasvattajia pohtimaan, millaisia oppimistilanteita varhaiskasvatuksessa on. Mikään yksittäinen tuokio ei ole sen arvokkaampi oppimisen paikka, kuin vaikka arkinen pukemistilanne. (Karila 2019: 9–10.) Työni on myös esimerkki siitä, ettei toiminnan tarvitse olla keskittynyt yhteen menetelmään tai oppimiseen osaluueeseen, vaan monipuolinen toiminta mahdollistaa monipuolisen kokonaisvaltaisen oppimisen sekä elämyksellisyyden.

Lapset nauttivat näistä neljästä toimintakerrastani kanssani. Hymy, nauru, into ja sana tähti kaikui, kun pienet kädet osoittivat innoissaan materiaaleja, välineitä ja syntynyttä jälkeä. Lapsuus on oppimisen kulta-aikaa. Lapsella on oikeus oppimiseen ja kulttuuriin, lapsen etu tulee aina olla etusijalla (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991.) Laadukas varhaiskasvatus tarjoaa suurimmalle osalle lapsista ympäristön, jossa oppia luoda ja kokea monia asioita. Kaikkein pienimmätkin päiväkotilaiset ansaitsevat monipuolisia

elämyksellisiä ja taiteellisia kokemuksia päiviinsä. Annetaan lapsille mahdollisuus luoda, kokea, aistia ja oppia koko keholla pienestä pitäen.

Lähteet

1–2-vuotiaan liikunnallinen kehitys 2019. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Julkaistu 18.2.2019. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-2-v/1-2-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>>. Viitattu 27.1.2023.

1–2-vuotiaan älyllinen kehitys 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Julkaistu 28.6.2017. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-2-v/1-2-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>>. Viitattu 27.1.2023.

1–2-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Julkaistu 28.6.2017. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-2-v/1-2-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>>. Viitattu 27.1.2023.

2–3-vuotiaan liikunnallinen kehitys 2019. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Julkaistu 18.2.2019. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/2-3-v/2-3-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>>. Viitattu 27.21.2023.

Ayres, A Jean 2008. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, Liisa & Roos, Piia 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Airaksinen, Tiina & Kostamo, Pipsa & Vilkkä Hanna 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön.

Blewitt, Claire & Godsman, Nicci & May, Tamaran & North, Angela & Swart, Elaine & Sun, Yihan & Skouteris, Helen & Tamblyn, Andrea 2022. Physical and sensory environment interventions to support children’s social and emotional development in early childhood education and care settings: a systematic review. Verkkojulkaisu. Early Childhood Development and Care. Julkaistu 5.12.2022.

Heikkinen, Johanna 2021. Ihme ilmiöt. Ilmiölähtöinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Lasten Keskus.

Hunter-Doniger, Tracey 2021. Early Childhood STEAM Education: The Joy of Creativity, Autonomy, and Play. Art Education 74 (4) 22–27.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa 2023 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. <https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf>. Viitattu 20.4.2023.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. <https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf>. Viitattu 20.4.2023.

Isola, Anna-Maria 2022. Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Sokra- Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Julkaistu 27.4.2022. Webinaari. <https://www.youtube.com/watch?v=_U9qYvLSLgE>. Viitattu 16.2.2023.

Joustavat oppimisympäristöt pilkkeellä. Pilke 2021. Saatavilla osoitteesta: <<https://www.pilkepaivakodit.fi/joustavat-oppimisymparistot-pilkkeella/>>. Julkaistu 17.09.2021. Pilke päiväkodit oy. Viitattu 10.1.2023.

Karila, Kirsti 2019. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa Pedagogiikan aika. Helsinki: Lastentarhaopettajaliitto. 9–11. <<https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>>.

Komi, Tiina 2020. Taidekasvatus on lahja! Varhaiskasvatuksen opettajien liitto. Lastentarhalehti 1/2020. <<https://www.vol.fi/uutiset/taidekasvatus-on-lahja/>>. Viitattu 5.5.2023.

Komi, Tiina 2019. Varhaiskasvatuksen laatu vaihtelee. Lastentarha 5/2019. <<https://www.vol.fi/uutiset/varhaiskasvatuksen-laatu-vaihtelee/>>. Viitattu 13.9.2021.

Nivala, Elina & Rynnänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa.

Ojala, Suvi 2021. Alle 3-vuotiaiden lasten taiteellinen toimijuus varhaiskasvatuksessa. Kandidaatin tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuksen koulutusohjelma 2021. Oulun yliopisto. <<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-202105278188.pdf>>.

Opetushallitus (OPH) 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavilla osoitteesta. Viitattu 5.9.2022. Opetushallitus. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>>. Viitattu 1.10.2022.

Opetushallitus (OPH) 2019. Osaaminen 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ensimmäisiä ennakointituloksia. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf>. Viitattu 18.9.2021.

Pakanen, Anitta 2019. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistamisen aika on juuri nyt! Teoksessa Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. 5–6. <https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf>.

Pääjoki Tarja 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa varhaiskasvatuksen käsikirja Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 109–121. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ranta Samuli 2021. Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia? Jyväskylä: PS-kustannus.

Reggio Emilia- pedagogiikka. Suomen Reggio Emilia-yhdistys. <<https://reggioemiliayhdistyscom.wordpress.com/>>. Viitattu 1.3.2022.

Liite1: Tiedotteet kasvattajille ja huoltajille sekä lupaselvitys opinnäytetyöhön osallistumisesta**Opinnäytetyö****Elämyksellinen pedagogikka Varhaiskasvatuksessa****Kehittämistehtävä-Tähdet ja taiteellinen toiminta**

Hei, vanhemmat

Toteutan sosionomi AMK- tutkintoni opinnäytetyön lapsenne ryhmässä. Opinnäytetyöni kehittämistehtävän toteutan kevään 2023 aikana maaliskuussa. Opinnäytetyössäni keskityn käsittelemään, miten varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä voidaan toteuttaa osallistavaa, monipuolista rikasta pedagogista toimintaa. Keskityn erityisesti elämyksellisyyteen. Opinnäytetyössäni pohdin, miten pedagogiikalla luodaan päiväkodin arjessa elämyksellistä monipuolista toimintaa, ja mikä on kasvattajien ja oppimisympäristöjen merkitys tässä. Työssäni keskityn erityisesti taiteelliseen toimintaan, koska tutkimusten mukaan siinä on erityisesti ollut puutteita ja ennen kaikkea tutkimusten mukaan alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa nähdään haasteita. Työni pohja on lasten hyvinvoinnin ja luovuuden ja etenkin osallisuuden tukemisessa, ilmiölähtöistä oppimista mukaillen. Vaikka työni keskittyy ilmaisun moniin muotoihin, on toiminnassa mukana laaja-alaisen oppimisen muodot kehitystason mukaisesti sekä kokonaisvaltaisesti, aistillisuutta ja kehoisuutta unohtamatta.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävän toteutan neljällä toimintatuokiolla ryhmässä, sisällä päiväkodin tavanomaista arkea. Kehittämistehtävällä kuvaan, esimerkiksi millaista toimintaa voi alle 3-vuotiaiden ryhmässä tehdä. Kehittämistehtävä kuvaa miten ilmiöpohjaiseen oppimiseen aistillista, monipuolista pedagogista toimintaa voi toteuttaa osallistavasti ja lapsilähtöisesti.

Kehittämistehtäväni osoittaa, että pedagogisessa toiminnassa voi yhdistää laaja-alaisen oppimisen muotoja soveltaen ja yhdistellen. Kehittämistehtävä kuvaa yhtä tapaa yhtä projektia, jonka pääosassa on ilmaisun monet muodot, vaikkakin laaja-alaisen oppimisen muodot tulevat esille. Annan kehittämistehtävään osallistuville lapsille mahdollisuuden kokea elämyksellisiä hetkiä, aistielämyksiä ja turvallisen ilmapiirin oppia. Annan lapsille mahdollisuuden toimia luovasti ja käyttää mielikuvitusta sekä antaa monipuolista ja rikkaa pedagogiikkaa sekä sitä edistävän oppimisympäristön.

Opinnäytetyöni on jatkoa harjoittelussani toteuttamilleni tuokiolle, josta lapset pitivät kovasti. Kehittämistehtävänä aihe tähdet, syntyi lasten kiinnostuksesta valoihin ja varjoihin sekä innostuksesta aiemmasta tuokiosta, jonka teemana olivat tähdet myös. Opinnäytetyön puitteissa minulla ei ole mahdollisuutta toteuttaa laajempaa työtä. Kehittämistehtävä on yksi esimerkki tämän tyyppisestä toiminnasta ja innostaa toteuttamaan tämänkaltaista toimintaa varhaiskasvatuksessa. Valitettavasti opinnäytetyöni puitteissa koko ryhmä ei voi osallistua vaan yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa valitaan testiryhmä melko satunnaisesti. Ryhmään valittavat lapset ovat kaikki minulle tuttuja ja innostuneita taiteellisesta toiminnasta. Mitään erityisiä valintaperusteita ei ole, sillä kyseessä on vain yksi esimerkki tämänkaltaisesta toiminnasta, jota voi toteuttaa kaikkien lasten kanssa. Kyseessä on testiryhmä, koska opinnäytetyöni laajuuden vuoksi en voi toimintaa koko ryhmän kanssa toteuttaa.

Ohessa liitteenä lupa osallistumisesta opinnäytetyöni. Luvalla hyväksytte lapsenne osallistumisen opinnäytetyöni kehittämistehtävän toimintatuokioihin. Toimintatuokiot ovat osana päiväkodin arkea ja normaalia toimintaa kestoaltaan n. 30 min sisältäen monipuolista toimintaa, kuten askartelua, maalausta, valojen tutkimista, aistileikkejä. Toiminnassa mukana minun lisäksi ryhmän kasvattaja/kasvattajia.

Lupalaput säilytetään tietoturvallisesti. Lapsenne anonymiteetti säilyy, sillä työssäni en mainitse osallistujia, enkä päiväkotia nimeltä. Toimintatuokiot dokumentoin kirjallisesti opinnäyteyöhöni, eikä kuvauksessa yksilöidä lapsia. Liitteessä erikseen luvat lapsenne anonyymien kuvien käyttöön. Opinnäytetyöni julkaistaan Theseus-tietokannassa.

Ystävällisin terveisin, Elina Kokko

Opinnäytetyö

Elämyksellinen pedagogiikka Varhaiskasvatuksessa

Kehittämistehtävä-Tähdet ja taiteellinen toiminta

Hei päiväkodin kasvattajat,

Toteutan sosionomi AMK- tutkintoni opinnäytetyön päiväkotinne alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Opinnäytetyöni toteutan kevään 2023 aikana maaliskokuussa. Opinnäytetyössäni keskityn käsittelemään, miten varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä voidaan toteuttaa osallistavaa, monipuolista rikasta pedagogista toimintaa. Keskityn erityisesti elämyksellisyyteen. Opinnäytetyössäni pohdin, miten pedagogiikalla luodaan päiväkodin

arjessa elämyksellistä monipuolista toimintaa, ja mikä on kasvattajien ja oppimisympäristöjen merkitys tässä. Työssäni keskityn erityisesti taiteelliseen toimintaan, koska tutkimusten mukaan siinä on erityisesti ollut puutteita ja ennen kaikkea tutkimusten mukaan alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa nähdään haasteita. Työni pohja on lasten hyvinvoinnin ja luovuuden ja etenkin osallisuuden tukemisessa, ilmiölähtöistä oppimista mukailen. Vaikka työni keskittyy ilmaisun moniin muotoihin on toiminnassa mukana laaja-alaisen oppimisen muodot kehitystason mukaisesti sekä kokonaisvaltaisesti, aistillisuutta ja kehollisuutta unohtamatta.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävän toteutan neljällä toimintatuokiolla ryhmässä, sisällä päiväkodin tavanomaista arkea. Kehittämistehtävällä haluan osoittaa esimerkiksi millaista toimintaa voi alle 3-vuotiaiden ryhmässä tehdä. Kehittämistehtävä kuvaa miten ilmiöpohjaiseen oppimiseen aistillista, monipuolista pedagogista toimintaa voi toteuttaa osallistavasti ja lapsilähtöisesti.

Haluan osoittaa, että pedagogisessa toiminnassa voi yhdistää laaja-alaisen oppimisen muotoja soveltaen ja yhdistellen. Kehittämistehtävä kuvaa yhtä tapaa yhtä projektia, jonka pääosassa on ilmaisun monet muodot, vaikkakin laaja-alaisen oppimisen muodot tulevat esille. Haluan kehittämistehtävään osallistuville lapsille antaa mahdollisuuden kokea elämyksellisiä hetkiä, aistielämyksiä ja turvallisen ilmapiirin oppia. Haluan antaa lapsille mahdollisuuden toimia luovasti ja käyttää mielikuvitusta sekä antaa monipuolista ja rikasta pedagogiikkaa sekä sitä edistävän oppimisympäristön.

Opinnäytetyöni on jatkoa harjoittelussani toteuttamilleni tuokiolle, josta lapset pitivät kovasti. Kehittämistehtävänä aihe tähdet syntyi, lasten kiinnostuksesta valoihin ja varjoihin sekä innostuksesta aiemmasta tuokiosta, jonka teemana olivat tähdet myös. Opinnäytetyön puitteissa minulla ei ole mahdollisuutta toteuttaa laajempaa työtä, vaan haluankin kehittämistehtävän olevan yksi esimerkki tämäntyyppisestä toiminnasta ja innostaa toteuttamaan tämänkaltaista toimintaa varhaiskasvatuksessa. Valitettavasti opinnäytetyöni puitteissa koko ryhmä ei voi osallistua vaan yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa valitaan testiryhmä melko satunnaisesti. Ryhmään valittavat lapset ovat kaikki minulle tuttuja ja innostuneita taiteellisesta toiminnasta. Mitään erityisiä valintaperusteita ei ole,

sillä kyseessä on vain yksi esimerkki tämänkaltaisesta toiminnasta, jota voi toteuttaa kaikkien lasten kanssa. Kyseessä on testiryhmä, koska opinnäytetyöni laajuuden vuoksi en voi toimintaa koko ryhmän kanssa toteuttaa. Vanhemmille on toiminnasta annettu oma kirjjeensä ja kerätty luvat lasten osallistumiselle. Lupalaput säilytetään tietoturvasestisesti.

Mikäli osallistut kasvattajan roolissa opinnäytetyöhöni pyydän luvan suullisesti käyttää kommenttejasi toiminnastani työssäni. Työlleni toisi lisäarvoa vapaamuotoiset palautteesi toiminnasta. Anonymiteettisi säilyy, sillä työssäni en mainitse osallistujia, enkä päiväkotia nimeltä. Kirjallisessa työssäni kirjaan sinut käyttäen termiä päiväkodin/ryhmän kasvattaja. Toimintatuokiot dokumentoin kirjallisesti opinnäytetyöhöni, eikä kuvauksessa yksilöidä lapsia eikä kasvattajia. Opinnäytetyöni julkaistaan Thesesus-tietokannassa.

Ystävällisin terveisin, Elina Kokko

Lupa opinnäytetyöhön osallistumiseen

Tällä kaavakkeella huoltaja antaa luvan lapselleen osallistua opinnäytetyöni kehittämistehtävään päiväkodissaan keväällä 2023.

Lapseni (nimi) saa osallistua opinnäytetyöni kehittämistehtävän toimintatuokioihin. Toimintatuokioon osallistuvien lasten nimiä eikä henkilötietoja julkaista missään, kuten ei myöskään päiväkodin nimeä. Toiminnan kuvauksessa kirjallisessa työssä kirjoitan toiminnasta niin, että lapset pysyvät anonyymeina.

Kyllä Ei

Lapsestani saa ottaa tunnistamattomia kuvia toiminnan aikana. Esimerkiksi toiminnallisia kuvia, jossa näkyy lapsen raajat, tai lapsi takaa, EI lapsen kasvoja. Kuvia käytetään ainoastaan opinnäytetyössäni, osana kirjallista tuotosta.

Lapseni töistä (esimerkiksi maalaukset, askartelut) saa ottaa kuvia. Kuvissa ei näy lapsi eikä lapsen nimi. Töiden kuvia käytetään ainoastaan opinnäytetyössäni, osana kirjallista tuotosta.

Allekirjoitus

Allekirjoituksen

selvennys

Päiväys

Ystävällisin terveisin, Elina Kokko

Metropolia Ammattikorkeakoulu Sosionomi AMK

Liite 2: Toimintasuunnitelma

Toimintakerta 1: Tähtijahti

Tavoitteet: Erilaisiin tähtiin tutustuminen, tähti muotona, valot ja varjot, liikkuminen ,aistien erityisesti näköaistin herättely Kesto n.25 min. Tarvikkeet: Päiväkodilta huivit ja kellopeli sekä pahvia tähtiin. Itse tuon kotoa erilaisia valoja ja tähtiä.

Toiminnan alkuun näytän yksinkertaisen kuvan tähdestä ja lapset saavat tutkia kuvaa. lauletaan tuttu laulu "Tuiki tuiki tähtönen" laulaessa tehdään käsillä tähtiä. Laulun jälkeen siirrytään saliin, jonne on valmisteltu "tähtimaailma". Salissa on esillä erilaisia erimallisia, erikokoisia, eri värisiä, eri materiaalisia tähtiä, sekä valoja, "meritähtiä", eri sarakaisia tähtiä jne. Huiveilla puolapuissa luodaan erivärisiä heijastuksia ja esittävät revontulia. Salissa ohjelmana on tähtijahti. Lapset saavat liikkua tilassa ja etsiä tähtiä. Lapset saavat vuorotellen taskulampun käyttöönsä ja salissa myös vaihdellaan valaistusta valoisammasta hämäämpään lapsien kiinnostuksen mukaan. Yhdessä tutkimme ja laskemme tähtiä ja toiminta päättyy, kun tähtiä on ihasteltu sille kerralle tarpeeksi. Lopuksi laulamme vielä uudestaan tuiki tuiki tähtönen kellopelillä säestäen, pohtien millainen ääni kellopelissä on.

2.Toimintakerta:Taikinatähdet

Tavoitteet: Tuntoaistin herättely, tähti muotona, muovailu, käsien motoriiikka. Kesto 25 min.

Tarvikkeet: Tähtimuotit ja taikataikina (teen taikinan kotona ja tuon muotteja, jos päiväkodilla tähtimuotteja niin myös ne käyttöön.)

Toinen toimintakerta aloitetaan myös tuiki tuiki tähtönen laululla käsiliikkein, jonka jälkeen siirrytään pöydän ääreen, jossa näytän kuvia tähdistä ja mahdollisesti edellisemmän toiminnasta, muistellaan mitä tehtiin ja mitä ja millaisia tähdet ovat. Seuraavaksi lapset saavat taikataikinasta valmistaa itse tähtiä painamalla eri muoteilla. Mahdollisuus myös vapaaseen muovailuun ja taikinan tutkimiseen. Toiminta lopetetaan, kun lapset ovat mielestään valmiita muovailussa. Lopussa tuiki tuiki tähtönen laulu.

3.Toimintakerta: Tähtimaalaus

Tavoitteet: Maalamiseen tutustuminen, maalaustekniikka ja käsien motoriikka, värit, mielikuvitus, kehollisuus, aistien herättely- näkö ja kuulo, tunto.

Tarvikkeet: Eri värisiä sormivärejä musta, valkoinen, sininen, keltainen sekä pensseleitä, essut, valkoisia isoja papereita ja teippiä, musiikin soitin.

Toimintakerta aloitetaan tuiki tuiki tähtösellä, jonka jälkeen puetaan maalausessut ja siirrytään maalaustilaan vesileikkihuoneeseen, jonka seinällä on valkoisia papereita kiinnitettynä. Koko keho maalaus, lapset saavat seisten maalata koko kehoa hyödyntäen tähtitaivaan, lapset saavat valita tekniikan pensseli, töpötin tai sormet ja maallata taivasta vai tähtiä. Toiminnan lopussa tuiki tuiki tähtönen laulu. Toiminnan taustalla soitetaan klassista musiikkia aisteja herättämään. Kesto 20 min.

4.toimintakerta: Tähtipullot-ja pussit

Tavoitteet: Toiminnan päättäminen, tunnehallinta- ja käsittely- aistipullo rauhoittumisvälineenä myöhemminkin. Aistien herättely, näkö, tunto, kuulo.

Tarvikkeet: Pullot, vauvaöljyä, vettä, erilaisia tähtiä muovisia, kimalteita, paperisia, riisiä, suolaa, tiskiainetta, helmiä, kimalletta.

Alkuun tuiki tuiki tähtönen-laulu. Aistipusseja kiinni lattialla. Aistipussi on minigrippussi joiden sisällä erilaisia asioita kuten tiskivettä, hiekkaa, kimalletta jne. Eri tuntuisia näköisiä asioita sekä pusseja joista kuuluu ääntä esim. Pussi täynnä kiviä. Pusseista etsitään tähtiä katselemalla ja tutkimalla sekä kuulostelemalla. Erilaisia tähtiä ja kimalteita "piiloteltu pusseihin". Löytyykö tähtiä? Minkä värisiä? Miltä tuntuu? Miltä kuulostaa, miltä näyttää? Lopuksi lapset saavat tehdä aistipullot aikuisen avustuksella. Vesiöljy sekoitukseen pulloon lapset saavat valita haluamiaan tähtiä ja aarteita. Loppuun tuiki tuiki tähtönen. Kesto 30 min.

Liite 3: Ohjeet

Nämä ohjeet ovat kasvattajille hyödynnettäväksi pedagogisessa toiminnassa. Ohjeet ovat minun versioitani ja tehty 6 lapsen ryhmälle. Ohjeissa on lähteet, joista selviää mistä ohjeet peräisin ja sovellettu tuokioihini. Tarvikkeet pystyy helposti soveltamaan oman lapsiryhmän käyttöön. Etenkin aistipulloihin ja aispusseihin on monta versiota, joten voit soveltaa lapsiryhmän kanssa näistä omia versioitasi.

Taikataikinan ohje

Tarvikkeet:

6 dl jauhoja, 3 dl suolaa, 3 dl vettä, 2 rkl ruokaöljyä

Sekoita jauhot ja suola. Lisää vähitellen kylmavesi. Lisää öljy. Vaivaa taikina tasaiseksi taikinaksi. Anna seistä jääkaapissa ennen leipomista. Jätä taikinan pinta jauhoiseksi tai ota muovailua varten jauhoja, jottei taikina jää leipureiden käsiin.

Lähde: Pilke 2017. Saatavilla osoitteesta: <https://www.pilkepaivakodit.fi/blogi-taikataikinan-ohje/>.

Kuva 1: Toimintatuokiosta 2. Taikinaa ja tähtimuotteja. Elina Kokko

Aistipullojen ohje:

33 dl pullo

vauvaöljyä n. 1dl per pullo

vettä n. 1,5dl per pullo

muovisia "aarteita": glitter-jauhetta, pieniä muovisia tähtiä, helmiä, paljetteja

Kirkasta liimaa

Tähtitarroja

Laita pullon pohjalle halutun väristä glitteriä ja tämän jälkeen pudota helmet, paljetit ja tähdet. Tämän jälkeen lisää n. kolmasosa vauvaöljyä. Mitä enemmän öljyä on sitä samammalta pullo näyttää, mutta sitä paremmin aarteet korostuvat, öljyn kerrostuessa veden päälle. Älä laita pulloa ihan täyteen, jotta nesteet ja aarteet mahtuvat liikkumaan pullossa. Kun pullo on valmis liimaa korkki kirkkaalla liimalla paikalleen, jottei pulloa saada auki leikkiessä. Voit koristella pullon liimaamalla pulloon tähtitarroja.

Ääni aistipullot:

Muovipulloja, saippuavettä, riisiä, kylpysuolaa,

Tuokioissani käytin myös aistipulloja, joita ravistelemalla kuului erilaisia ääniä. Yhdessä pullossa oli saippuavettä. Yhdessä oli riisiä ja muovisia tähtiä, yhdessä muovisia tähtiä ja kylpysuolaa, yhdessä pelkkiä muovisia tähtiä. Aineksen määrä pullossa vaikuttaa äänen laatuun. Visuaalisuutta lisää mikäli pullo ei ole täynnä jotta lapsi voi seurata aineksen liikkumista pullosta.

Kuva 2: Tuokiosta 4. Aistipullot ja tarvikkeet. Elina Kokko.

Lähde: Taidehalli. Saatavilla osoitteesta: <https://taidehalli.fi/news/aistipullo/>.

Aistipussien ohje

Minigrip-pusseja, vettä, tiskiainetta, keltaista maalia, paperisia ja muovisia tähtiä, kimaltavaa paperisilppua, joulukuusen koriste köynnöstä, foliota. Eri värisiä slimeja. Maalarinteippiä.

Laita pussiin vettä ja sekaan keltaista maalia. Toiseen pussiin vettä ja tiskiainetta. Yhteeseen pussiin kimaltavia paperisia tähtiä ja palasia foliosta ja koristeköynnöksestä. Yhteeseen pussiin kimaltavaa paperisilppua ja muovisia tähtiä. Yhteeseen pussiin laita eri värisiä slimeja, sekoita värejä hieman keskenään ja laita tahnan sekaan muovisia tähtiä.

Nestemäisiin pusseihin laita nestettä n. kolmasosa pussista. Nestemäisiin pusseihin on hyvä laittaa kaksi pussia päällekkäin vuotojen ehkäisemiseksi. Teippaa pussit suljettavasta reunasta kiinni lattiaan.

Kuva 3: Aistipussit tuokiosta 4. Elina Kokko

Lähde: Leikillistä-blogi. Saatavilla osoitteesta: <https://www.leikillista.fi/2018/05/tai-detta-ja-aistileikkeja-ilman-sotkua.html> .

